

กลองหนังกบ

กลองหนังกบ เป็นเครื่องดนตรีสำหรับเด็กไว้ตีเล่นให้สนุกสนานเพลิดเพลิน ทำด้วยหนังกบ คงเลียนแบบมาจากการทำกลองของชาวบ้าน เช่น กลองยาว กลองลิเก กองเพล ฯลฯ หนังกลองดังกล่าวนี้จะทำมาจากหนังวัว หนังควายหรือหนังเสือ สำหรับตัวกลองที่จะเป็นไม้จะใช้ไม้เนื้อแข็ง มีขนาดตามความต้องการของผู้ทำกลอง หากเลือกต้นไม้ที่เป็นโพรงหรือกลวงข้างในจะง่ายต่อการทำตัวกลองมาก วิธีการทำกลองของชาวบ้านนี้เอง พ่อแม่ ญาติพี่น้องหรือตัวเด็ก ๆ จึงได้คิดทำกลองหนังกบขึ้นมา

กบจะหาง่าย โดยเฉพาะในฤดูฝน พอฝนเริ่มตก น้ำตามท้องทุ่งนาเริ่มขังกบจะส่งเสียงร้องแข็งแข็ง ชาวบ้านจะออกไปจับกบมาปรุงเป็นอาหาร ตามตลาดค้าขายจะมีกบขายเป็นจำนวนมากเช่นกัน ส่วนในฤดูร้อนกบจะอยู่ในรูลึก ๆ บางทีก็เรียกว่า "กบจำศีล" ชาวบ้านและเด็ก ๆ จะออกไปหากบโดยมีเครื่องมือที่เรียกว่า "ขอ" "ขอแห่ยกบ" หรือ "ขอตึงกบ" เพื่อใช้แห่เข้าไปในรูกบ ถ้าพบตัวกบจะนุ่ม ๆ หมุนขอบิดไปมาให้ปลายขอที่โค้งและแหลมคมทิ่มตัวกบ เมื่อตืดตัวกบแล้วจะดึงออกมา หากขอไปถูกปูจะรู้ได้ทันทีเพราะกระดองปูจะแข็ง หรือถ้าขอไปถูกงูตัวงูจะบิดพันขอทำให้รู้ว่า เป็นงูมิใช่กบ นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีวิธีสังเกตว่าเป็นรูกบหรือรูปูได้ชัดเจน ถ้าเป็นรูกบจะมีปากรูค่อนข้างเลื่อมเป็นเงา รูปูจะมีโคลนดินอยู่ที่ปากรู บางทีกบและปูจะอาศัยอยู่ในรูเดียวกันก็มี

กบที่ได้จากรูตัวจะโต ชาวบ้านมักจะปรุงอาหารประเภทต้มยำกบใส่ช่าอ่อน หรือผัดกะเพรากบเป็นต้น ผู้ปรุงอาหารบางทีจะลอกหนังกบออกให้หมด การลอกหนังกบออกนี้เอง จึงนำไปประดิษฐ์เป็นกลองหนังกบ

วิธีทำ กลองหนังกบ จะเลือกหนังกบตัวโต ๆ หุ้มกระบอกไม้ไผ่ที่ตัดข้อปล้องออกทั้ง ๒ ข้าง ซึงหนังกบให้ตึงแล้วใช้เชือกหรือยางวงรัดให้แน่น บางคนอาจทำกลองหนังกบ ๒ หน้า ผูกลูกตุ้มตรงกลางตัว กลอง เหยียงสะบัดตีกลองคล้ายกลองป่องแป้ง

วิธีเล่น กลองหนังกบ จะใช้ไม้ตีเหมือนกลองร้าว เด็ก ๆ มักจะตั้งวงดนตรีเล็ก ๆ ตามใต้ถุนบ้าน หรือตามร่มไม้ เครื่องดนตรีประกอบกลองหนังกบอาจมีพวก กระจับปี่ กะลา ภาชนะประเภทสังกะสี อลูมิเนียม ที่ทิ้งแล้ว นำมาเคาะให้สนุกสนานครื้นเครง

กะจ๋ม

กะจ๋ม เป็นขงฎาประเภทหนึ่ง ใช้สวมศิระชะคล้ายหมวก ซึ่งเด็กใช้แสดงลิเกหรือการแสดงละคร ในหมู่บ้านหรือเทศกาลงานวัด เด็กมีโอกาสชมลิเกกันบ่อยครั้ง และได้เห็นวิธีการของการเล่นลิเก จึงนำมาเล่นในกลุ่มเด็ก ๆ รุ่รราวคราวเดียวกัน การทำกะจ๋มของเด็กได้ทำเลียนแบบมาจากลิเกเช่นเดียว กับการทำขงฎากะจ๋มมีลักษณะแตกต่างจากขงฎาตรงที่กะจ๋มมีรูปคล้ายหมวกสาน ใช้ดอกไม้ฝ่มัดปลายใบไม้ ด้านบนให้ชิดกัน สวมใส่กันแสงแดดได้

ผู้สูงอายุเล่าให้ฟังสรุปได้ว่า กะจ๋มที่ลิเกใส่ขณะแสดงบนเวทีนั้น ตัวแสดงในเรื่องมักเป็นตัวละคร มีใช้ตัวพระตัวนาง ขงฎาลิเกจะใช้กับตัวละครที่ถูกสมมติว่าเป็นพระมหากษัตริย์เชื้อพระวงศ์ ตัวพระเอก ตัวนางเอก

นอกจากนี้แล้ว กะจ๋มยังใช้สวมใส่ในการแสดงละครชาตรี หรือชาวบ้านเรียกว่าละครแก๊บน ซึ่งจะใช้บทร้องและรำเป็นคู่ ๆ ละครแก๊บนจะจัดเป็นคณะ ๕-๑๐ คน แต่งตัวคอยอยู่ตามวัด ศาลหรือสถานที่ คักดีลิลิทธิ ผู้มากราบไหว้ต้องการให้เป็นสิริมงคลแก่ตน หรือได้บนบานศาลกล่าวให้ได้รับความสำเร็จตาม ความมุ่งหวัง จึงมาแก๊บนด้วยการจ้างให้แสดง ผู้แสดงบางคนจะใช้กะจ๋มสวมศิระ ซึ่งเป็นผ้าปักดิน เงิน ดิ้นทอง เด็ก ๆ จึงเลียนแบบกะจ๋มลิเก และละครแก๊บนมาประดิษฐ์ประดอยโดยใช้ใบไม้

วิธีทำ นำใบมะม่วงใบใหญ่ค่อนข้างแก่ พับปลายใบมะม่วงประมาณ ๑ ใน ๔ ของใบ พับไว้จำนวน มาก นำไม้กั๊ดซึ่งเหลมาจากไม้ไผ่ ใช้มีดตัดสั้น ๆ ให้มีปลายแหลมคม เย็บกั๊ดกับใบมะม่วงให้ติดต่อกัน ไปเรื่อย ๆ จับมาวงขนาดเท่าศิระของผู้เล่น ส่วนหัวใบมะม่วงด้านบนจะมีดรวบด้วยดอกไม้ฝ่ให้รวมกัน เหมือนจุกหมวก

วิธีเล่น กลุ่มเด็กชายและหญิงซึ่งมักจะเป็นวัยใกล้เคียง มีความสนิทสนมกัน จะสมมติ การแสดง โดยเลียนแบบเรื่องราวที่ได้ชมลิเกหรือละครประเภทต่าง ๆ สวมกะจ๋มเกือบทุกคน เรื่อง ที่แสดงจะสั้น ประมาณ ๕ - ๑๐ นาที เท่านั้น

สุภานุภรณ์ ของเล่นพื้นบ้านไทยในอดีต

กะลั่ง

กะลั่ง เป็นของเล่นสำหรับเด็กหญิงที่ใช้ไม้คานหาบเล่นชายของ โดยทำจากกะลามะพร้าว การทำกะลั่งของเด็กคงได้รูปแบบมาจากกะโล่ ซึ่งผู้ใหญ่จะเป็นคนทำให้มากกว่าที่เด็กจะทำขึ้นเล่นเอง เพราะกะโล่จะใช้ดอกไม้ไม้จักสานเป็นลายทึบ มีลักษณะคล้ายตะกร้าใบเล็ก ๆ รูปใบแป้นปากกลม หรือจุ่มเข้าในสมัยก่อนจะทาร์กใส่สิ่งของทั่ว ๆ ไป การทำกะโล่จะต้องอาศัยความประณีตและอาศัยเวลาเป็นอย่างมาก ผู้ใหญ่จึงไม่ค่อยมีเวลาประดิษฐ์ประดอยกะโล่ เพื่อให้เด็กผู้หญิงสำหรับหาบเล่นชายของ การทำกะลั่งโดยใช้กะลามะพร้าวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เด็ก ๆ ทำขึ้นเอง เพื่อสมมติเป็นแม่ค้าและผู้ซื้อของตามปกติแล้วชาวบ้านจะไปซื้อของที่ตลาด แต่บางที่ผู้ชายของซึ่งมักเป็นหญิงมากกว่าชาย จะหาบตะกร้าหรือกระบุงใส่สิ่งของมาขายถึงที่บ้านเลย ของที่นำมาขายนี้มักเป็นช่วงฤดูร้อน และฤดูหนาว ซึ่งชาวบ้านมีเวลาหยุดพักทำนา ทำไร่ช่วงหนึ่ง ดังนั้น ชาวบ้านมักจะพักอยู่บ้าน แม่ค้าจะหาบของประเภทอาหารหวานมาขาย ขนมที่หาบมาขายมักเป็นพวกขนมปลากริม ลอดช่อง ถั่วดำ ข้าวเหนียว ข้าวต้มมัด เป็นต้น

วิธีทำ กะลั่งจะใช้กะลามะพร้าวที่ซูดเอาเนื้อมะพร้าวออกหมดแล้ว มาจำนวน ๒ ใบ เลือกเฉพาะกะลามะพร้าวด้านกันขนาดเท่า ๆ กัน ทำเป็นภาชนะสำหรับใส่สิ่งของ ใช้มีดปลายแหลมเจาะรูกะลา ๔ รู เพื่อร้อยเชือก ใช้ไม้คานหาบชายของไปตามที่ต่าง ๆ

วิธีเล่น เด็กจะหาบกะลั่งใส่ก้อนหิน ดอกไม้ ใบไม้ ฯลฯ สมมติว่าเป็นขนมประเภทต่าง ๆ ผู้ซื้อจะแกลังกินขนมด้วยความเอร็ดอร่อย และจ่ายเงินหรือแลกเปลี่ยนสิ่งของ ผู้เป็นแม่ค้าจะจัดเตรียมภาชนะใส่

สิ่งของไว้พร้อม อาจใช้ใบตองกล้วย ใบไม้ หรือเศษกะลามะพร้าว เป็นที่ใส่อาหารที่สมมติขึ้น

การเล่นหาบกะล่ง เพื่อขายของเล่นกันเป็นกลุ่ม ๆ นอกจากจะทำให้เกิดความสุขสนาน รู้จักการ
สนทนาและสร้างสรรค์ ทำให้เกิดความสามัคคีแล้วยังรู้จักการคิดทอนเงิน ซึ่งใช้ใบไม้หรือเศษกระดาก
แทนธนบัตรอีกด้วย

ศุภานุกรม ขอบเล่มหน้าบ้านไทยในอดีต

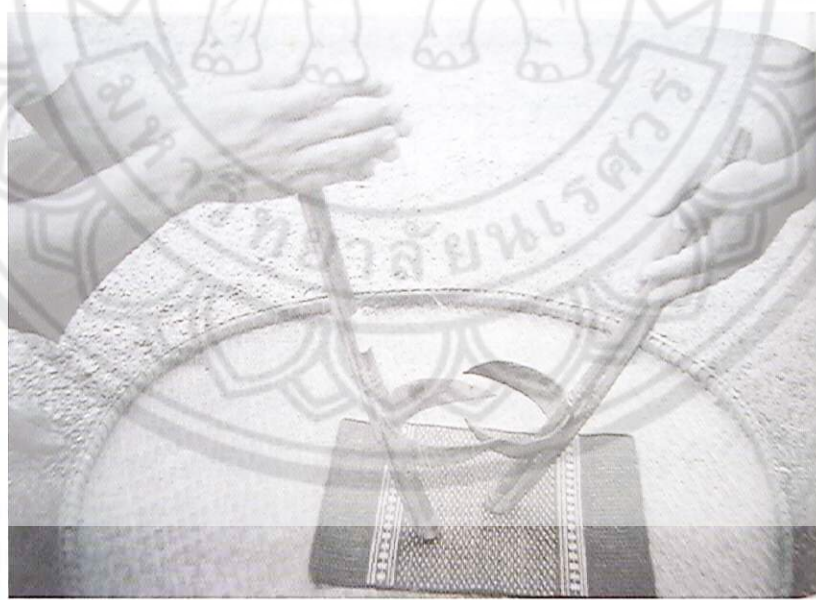
กะลาเขาควาง

กะลาเขาควาง บางแห่งเรียกควางกะลาหรือเขาควางกะลา กะลาเขาควางเป็นของเด็กเล่นในสมัยก่อน มักเล่นกัน ๒ คน โดยใช้กะลาเขาควางเหวี่ยงกันไปมา หากกะลาหักหรือปลายเขาควางบิ่น ก็จะถือว่า เป็นฝ่ายแพ้

วิธีทำ การทำกะลาเขาควาง ผู้เล่นคือเด็ก ๆ อาจจะทำขึ้นเองหรือบางทีก็ให้ผู้ใหญ่ทำให้ หากเด็กทำเองก็จะทำกะลาเขาควางอย่างง่าย ๆ ไม่แข็งแรง ทนทานในการเล่นเท่าใดนัก เด็ก ๆ จะเลือกกะลามะพร้าวที่ผ่าทั้งเป็นซีกใช้มีดผ่าเป็นเสี้ยว ปลาย ๒ ข้างแหลมคมคล้ายเขาควางไม้บั่นเพื่อให้กะลาเขาควางเหวี่ยง จะใช้ก้านกล้วยหรือก้านมะพร้าว หากเด็กวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่ทำจะพิถีพิถันในการทำกะลาเขาควางมาก นับตั้งแต่การเลือกกะลามะพร้าว จะเลือกกะลาที่หนา แข็งแกร่ง ไม้บั่นจะใช้ไม้เนื้อแข็งบางที่จะใช้ไม้ไผ่ ใช้สิ่วเจาะไม้บั่นหรือไม้ถือนั้น นำกะลาเขาควางสอดช่องไม้ที่เจาะเตรียมไว้ หากยังหลวมจะใช้ครั้งที่เดียวให้ร้อนหยอดใส่รูเจาะ จะทำให้ยึดกะลาเขาควางแน่น เมื่อครั้งเย็นตัวลง บางทีอาจใช้ตะปูตีดก็ได้ สำหรับเด็ก ๆ จะทำอย่างง่าย ๆ ใช้ปลายกะลาเขาควางที่แหลมคม แทะก้านกล้วยที่เป็นไม้บั่นนั้น หรืออาจใช้ปลายมีดแหลมกรีดก้านกล้วยหรือก้านมะพร้าว เพื่อให้กะลาเขาควางสอดไปตามรอยกรีดได้สะดวกยิ่งขึ้น เขาควางจะต้องอยู่ในระดับเดียวกันกับฝ่ายตรงข้าม ส่วนไม้บั่นหรือไม้ถือนี้อาจยาวประมาณ ๑ ฟุต

วิธีเล่น การเล่นกะลาเขาควางจะเล่นกัน ๒ คน มีลักษณะเหมือนกับควางตัวหนึ่งกำลังขวัดอยู่กับอีกตัวหนึ่ง ผู้เล่นจะนั่งหันหน้าเข้าหากัน บางทีจะขีดเส้นวงกลม ๒ วง ไว้ใกล้ ๆ กัน พอที่เขาควางจะเหวี่ยงชนกันได้ ผู้เล่นบางคนจะขุดหลุมลึก ๆ ๒ หลุมให้ไม้บั่นด้านเขาควางอยู่ในหลุม จะได้หนีไปไหน

ไม่ได้ ผู้เล่นจะใช้ฝ่ามือทั้ง ๒ ข้างบ้นปลายไม้ไปมาจะทำให้กะลาเขาควายเหวี่ยงไปตามแรงมือที่บ้น เขาควายจะเหวี่ยงชนกับฝ่ามือตรงข้ามเหมือนควายกำลังขวิดกัน หากเขาควายหักหรือบ้นไป แสดงว่าเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ แต่ถ้าไม่มีฝ่ายใดหักหรือบ้นเลย จะดูรอยขีดข่วนที่ไม้บ้น และกะลาเขาควายนั้น ในปัจจุบันนี้การเล่นกะลาเขาควายได้หายสาบสูญไปจากชนบทแล้ว

สารานุกรม
ของเล่นพื้นบ้านไทยในอดีต

กะลาเคาะจังหวะ

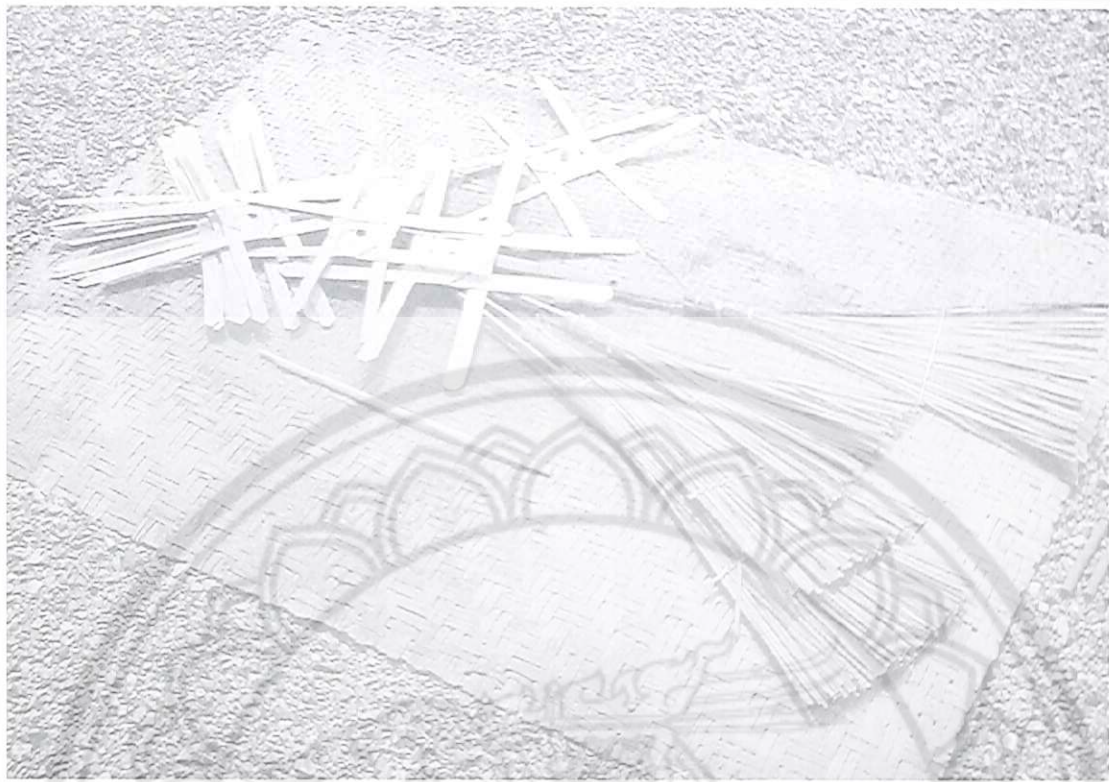
กะลาเคาะจังหวะ เป็นเครื่องดนตรีของเด็กชนิดหนึ่ง ใช้เขย่าประกอบกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ทำเป็นจังหวะและมีความไพเราะยิ่งขึ้น

การเล่นดนตรีของเด็ก หรือที่ชาวบ้านมักจะเรียกง่าย ๆ ว่าการตีเกาะเคาะกะลาหรือตีเกาะเคาะไม้ เด็กจะนิยมเล่นในกลุ่มของเพื่อนที่สนิทสนมกัน จึงจะกล้าเล่น กล้าร้องเพลงและกล้าเต้นรำ การเล่นกะลาเคาะจังหวะจะเป็นส่วนประกอบของการตีกลอง ตีฉิ่ง เด็กจะใช้กระป๋อง กะลา กลองหนังกบ ฯลฯ มาตีเป็นกลอง หรืออาจหาเศษเหล็ก เศษโลหะอื่น ๆ มาตั้งเป็นมโหรีประกอบการ ร้องรำทำเพลง การเล่นมโหรีของเด็กนี้คาดว่าได้รับแบบอย่างมาจากวงดนตรีพื้นบ้านที่รู้จักทำกลองหนังสัตว์ ทำฉิ่ง ทำเครื่องเคาะจังหวะ ดังนั้นกะลามะพร้าวจึงได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นกะลาเคาะจังหวะ

วิธีทำ เลือกลูกมะพร้าวที่แก่จัดลูกขนาดย่อมคือไม่ใหญ่และไม่เล็กเกินไปนำมาปอกเปลือกมะพร้าวให้หมดเสียก่อนใช้เครื่องมือที่เรียกว่า "บุง" หรือกระดามทรายขัดเกลากะลามะพร้าวให้เรียบเป็นเงา ใช้ "ลิว" หรือมีดปลายแหลมแทงทะลุส่วนตรงรูจาวมะพร้าว กว้างขนาดเท่าด้ามไม้สำหรับจับถือ จากนั้นจึงใช้ปลายมีดแหลมคมแทงเนื้อมะพร้าวภายในกะลาออกให้หมด และนำไปตากแดดให้แห้งเสียก่อน นำก้อนหินก้อนเล็ก ๆ ประมาณ ๒๐-๓๐ ก้อน ใส่ภายในกะลามะพร้าวแล้วทำด้ามไม้ถ้อยยาวพอสมควร เหลาไม้ให้กลมด้วยมีดหรือใช้กบไสเพื่อให้สะดวกแก่การจับ การทำที่ยึดระหว่างด้ามถือกับกะลามะพร้าวนั้น จะใช้ครึ่งทุบให้ละเอียด เทใส่กระป๋องเติมน้ำให้ท่วมครึ่งนำไปเผาไฟ จะได้อย่างครึ่งเหนียวเชื่อมต่อระหว่างกะลามะพร้าวและด้ามถือบางทีก็ใช้ไม้ด้ามถือขยับไปจนชิดกันกะลามะพร้าว แล้วใช้ตะปูตีตอกยึดด้านนอก

วิธีเล่น กะลาเคาะจังหวะ ผู้เล่นจะเขย่าเป็นจังหวะพร้อมกับเสียงเพลงและเสียงดนตรีอื่น ๆ ที่ตี
บรรเลง ซึ่งในปัจจุบันนี้กะลาเคาะจังหวะได้พัฒนามาเป็นเครื่องดนตรีที่เรียกว่า "แซ็ค"

กั้งหัน

กั้งหัน เป็นของเล่นพื้นบ้านมีหลายชนิด ซึ่งจะเรียกตามวัสดุที่นำมาทำกั้งหัน เช่น กั้งหันใบเพกา กั้งหันใบลาน กั้งหันใบตาล กั้งหันดอกไม้ไฟ กั้งหันไม้ไผ่และกั้งหันกระดาษ เป็นต้น

กั้งหันที่ชาวบ้านเคยเล่นมาตั้งแต่ดั้งเดิม คือ กั้งหันใบเพกา ทั้งนี้จะนำฝักเพกาตัดปลายฝักทั้ง ๒ ข้าง แล้วแกะเปลือกออกจากกัน นำเมล็ดอยู่ในฝักนั้นทิ้ง ใช้มีดปลายแหลมกรีดฝักเพกา ซีกหนึ่งให้ทะลุเป็นรอย เพื่อให้ฝักเพกาอีกส่วนหนึ่งสอดรอย โดยที่เตรียมไว้จะเป็นรูปกากบาท เจาะรูกลม ๆ ตรงกึ่งกลางเพื่อใช้ไม้สอดรูหมุน ส่วนไม้อีกด้านหนึ่งใช้จับถือ

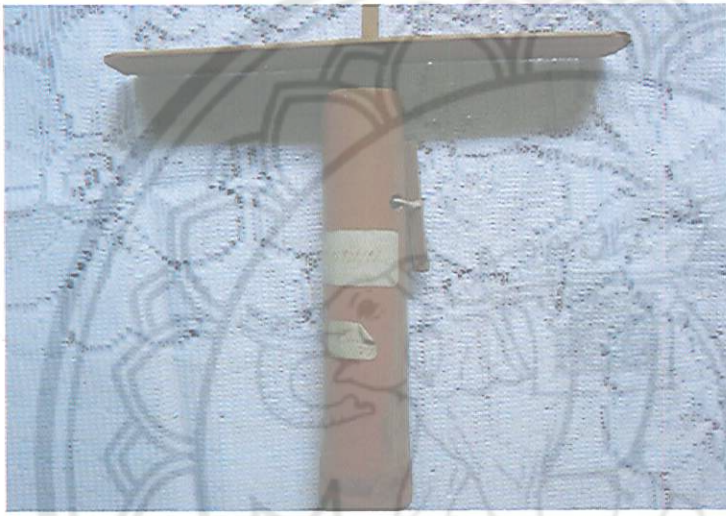
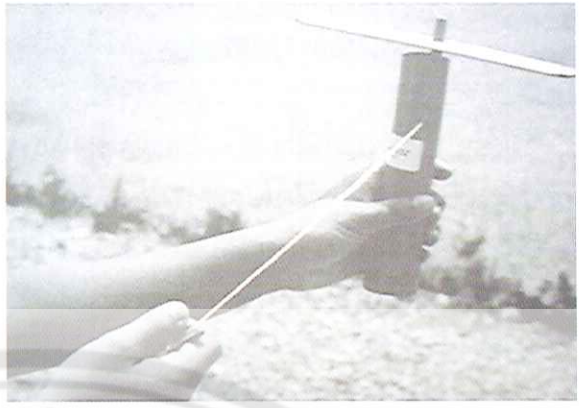
วิธีทำ กั้งหันใบลาน และกั้งหันใบตาล จะมีวิธีทำเช่นเดียวกับกั้งหันใบเพกา แต่ใช้วัสดุที่มาจากใบพัด คือ ใบลาน หรือใบตาล ส่วนกั้งหันดอกไม้ไฟ ๔ เส้น นำมาขัดเป็นลายสอง สานหักมุมด้านขวา ตลอดปลายใบกั้งหันที่สานขัดเสร็จแล้วจะมี ๔ เส้น เจาะรูตรงกลางตัวกั้งหัน เหลาแกนไม้ไผ่สอดรูให้หมุนเมื่อปะทะลม กั้งหันใบเพกา กั้งหันใบลาน และกั้งหันใบตาล เด็ก ๆ จะถือวิ่งกันตามถนนหนทางหรือตามท้องไร่ท้องนา กั้งหันประเภทดังกล่าวนี้จะไม่มีความเสี่ยงดัง

กัณฑ์ไม้ไผ่ กัณฑ์ประเภทนี้ชาวบ้านที่อยู่ใกล้วัยหนุ่มหรือผู้สูงอายุมักจะทำในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เพราะจะได้ประโยชน์จากการรู้ทิศทางลมและมีลมพัดหรือไม่ ชาวนาชาวไร่จะอาศัยกัณฑ์เป็นข้อสังเกต ในการพัดข้าวกลางลานนา เพื่อให้เศษผงหรือข้าวสับออกไปให้หมด

กัณฑ์ไม้ไผ่ประเภทนี้จะมีความยาวประมาณ ๑ เมตร ลำตัวทำด้วยซีกไม้ไผ่ ใช้มีดผ่าให้เป็นซีก บาง ๆ เหลลทำให้เรียบบร่อย ตรงกึ่งกลางตัวกัณฑ์จะเจาะรูขนาดใหญ่เพื่อใช้แกนไม้สอด ให้หมุนปลายกัณฑ์ ไม้ไผ่ ๒ ซ้าง จะทำหลอด หลอดเสียงหรือชาวบ้านเรียก "หวูดเสียง" ทำด้วยไม้ไผ่ ใช้มีดปาดข้อปล้องออก ปาดปลายไม้ไผ่เมื่อลมพัดกัณฑ์หมุน รุหวูดเสียงจะมีเสียงดัง หลอดเสียงจะใช้ครั้งลมไฟ พอกครั้งปลาย กระบอกหลอดเสียงนั้น หากใช้กระบอกที่เป็นหลอดเสียงใหญ่ เสียงจะดังกังวาน ถ้ากระบอกหลอดเสียง เล็ก เสียงจะแหลมเล็ก ชาวบ้านใช้หว่านาคาทำเป็นหางกัณฑ์ สามารถหมุนไปโดยรอบทิศทางที่ลมพัดมา

วิธีเล่น กัณฑ์ไม้ไผ่ที่มีกระบอกหลอดเสียง มักจะตั้งไว้กับแกนไม้ไผ่ ไม้รวก ไม้เลี้ยง นำไปผูกมัดกับ ต้นไม้กลางทุ่ง หรือผูกมัดตามห้างนา เวลาลมพัดจะเกิดเสียงดัง ชาวนาจะได้ผลประโยชน์จากกัณฑ์อย่างมาก เพราะทำให้รู้แรงลมพัด และทิศทางเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการนวดข้าวที่กองอยู่ในลาน การที่จะนำ กัณฑ์มาติดใกล้ ๆ บ้านนั้น มักจะสร้างความรบกวน ต่อชาวบ้านใกล้เคียงในยามหลับนอน ดังนั้นจะ เห็นกัณฑ์อยู่ตามท้องไร่ท้องนาเป็นส่วนใหญ่ และมักจะมีเฉพาะเด็กชายเท่านั้นที่ชอบเล่นกัณฑ์

กั้งหันหมุน

กั้งหันหมุน หรือใบพัดหมุน เป็นของเล่นพื้นบ้าน มีลักษณะวิธีทำคล้ายบันบ้อ ใช้เชือกดึงไปมาทำให้ใบกั้งหันหมุนได้อย่างรวดเร็ว

การที่ชาวบ้านเรียกว่า กั้งหันหมุนเพราะว่าใบพัดซึ่งทำด้วยไม้ไผ่แบน ๆ มีลักษณะเหมือนกับใบพัดกั้งหันที่ทำขึ้นไว้ปะทะกับแรงลม ในขณะที่ลมพัดหรือขณะที่เด็กถือกั้งหันวิ่ง สำหรับกั้งหันหมุนนี้จะไม่อาศัยแรงลมพัดแต่จะใช้เชือกดึงแกนใบพัดให้หมุน

วิธีทำ นำไม้ไผ่เหลาบาง ๆ ทำเป็นใบกั้งหัน มีความยาวประมาณ ๑๐-๑๕ เซนติเมตร กว้างประมาณ ๓-๕ เซนติเมตร เหลาไม้ไผ่เป็นแกนเจาะติดกับใบกั้งหันใส่แกนนี้ลงไปในกระบอก กระบอกทำจากลำไม้ไผ่เล็ก ๆ มีความยาวประมาณครึ่งปล้อง ใช้มีดเกลามิวให้เรียบ แล้วใช้เหลาปลายแหลมหรือมีดปลายแหลมเจาะกระบอกไม้ไผ่ให้ทะลุ รอยเจาะที่ทะลุนี้จะใช้เชือกสอดรูเพื่อนำไปมัดเป็นแกนไม้ไผ่ หรือแกนกั้งหัน

วิธีเล่น ใช้เชือกปอหรือด้ายพันกับแกนกั้งหันจนหมดระยะเส้นเชือกนั้น บางทีผู้เล่นจะใช้นิ้วมือหมุนใบกั้งหัน เชือกก็จะพันไปโดยรอบแกนไม้ เส้นปลายเชือกสำหรับจับจะมัดเป็นปม หรือมัดกับไม้มือถือซึ่งทำให้ไม่หลุดได้ง่าย เมื่อเด็กจะเล่นมือข้างหนึ่งจะจับกระบอกไม้ไผ่ด้านล่าง ส่วนอีกข้างหนึ่งจะดึงเส้นเชือก เชือกที่พันกับแกนไม้จะทำให้ใบกั้งหันหมุนด้วยความเร็ว ในขณะที่เชือกดึงจนหมดรอยที่พันแล้วผู้เล่นจะผ่อนเชือกให้หมุนพันกับแกนไม้ไปเรื่อย ๆ การดึงปลายเชือกจะมาเป็นจังหวะ ใบกั้งหันจะหมุนไปตลอดระยะเวลา เพราะแกนไม้ไผ่จะพันกับเส้นเชือกโดยแรงหมุนและการผ่อนเส้นเชือก

ชาหยัง

ชาหยัง เป็นของเล่นพื้นบ้าน ใช้ไม้ไผ่ทำเป็นขาเดิน ๒ ข้าง คล้ายกับเป็นขาเทียม เพื่อใช้ก้าว่างเดินจะทำให้ตัวสูงขึ้น ชาหยังมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ชาย่าง โกกเกก โลกเกก เป็นต้น การเรียกว่า โกกเกก อาจจะเรียกตามเสียงที่ได้ยินจากการใช้ชาหยังเดิน หรืออาจกับกิริยาของผู้เดินด้วยชาหยัง นอกจากนี้ อาจจะมาจากการเพี้ยนเสียง ระหว่างคำโกกเกก และคำโลกเกก

คำว่า "โลก" แปลว่า ยาว เช่น คนชาโลก คือ คนชยาว ส่วนคำว่า "เกก" แปลว่า กังก้าง เดินโลกเกก แปลว่า เดินชยาว มีลักษณะกังก้าง

การเล่นชาหยัง มีลักษณะบางประการคล้ายกับเล่นเดินกะลา ซึ่งชาวบ้านสูงอายุเล่าให้ฟังโดยสรุปว่าการเดินชาหยัง และการเดินกะลาคงมีมานานแล้ว การเล่นทั้งสองชนิดอาจจะเกิดจากความจำเป็นที่จะต้องแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เช่น ในพื้นบ้านชนบทมักจะผูกมัดวัวควาย หรือเลี้ยงสัตว์ไว้ใต้ถุนบ้าน การเดินเข้าไปในใต้ถุนอาจสกรปรก จึงใช้การเดินด้วยกะลาต่อมาจึงประยุกต์ใช้ชาหยังเดินแทนในที่ที่มีโคลนตมเฉอะแฉะมากขึ้น

สมัยก่อนชาวบ้านในหมู่บ้านนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จะใช้ชาหยังเดินในงานประเพณีปักธงชัย ซึ่งตรงกับวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุก ๆ ปี โดยจะเดินจากจุดนัดหมายไปที่ภูเขาช้างลัวงหนทางช่วงใดที่ราบเรียบ พวกเดินชาหยังจะเดินแข่งกันไปด้วย

ส่วนประเพณีปักธงชัยของชาวนครไทยที่จัดขึ้นเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านไทย ซึ่งเป็นเรื่องเล่าสืบมาว่า อำเภอนครไทยแต่เดิมนั้น คือเมืองบางยาง เป็นเมืองที่

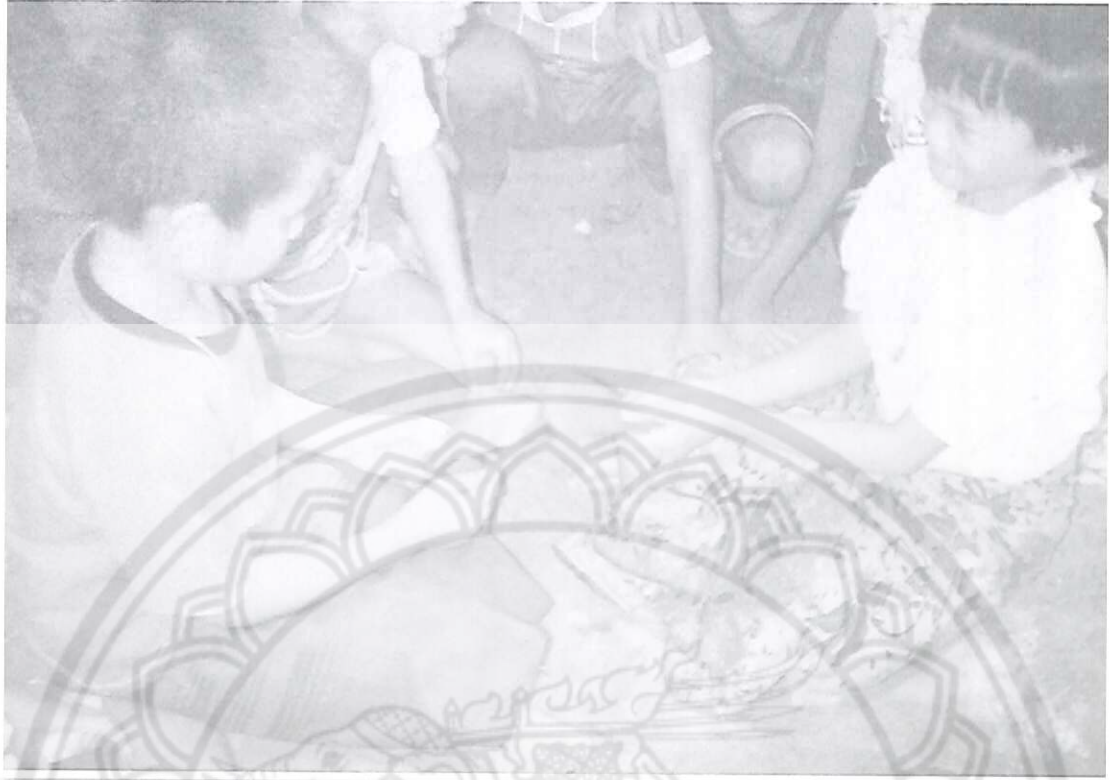
พ่อขุนบางกลางท่าว ได้ช่องสุ่มชาวไทยที่แตกฉานชำนาญกระเซ็นมาจากทัพของพระเจ้าพรหมมหาราช และมาอยู่ที่เมืองบางยาง เมื่อพ่อขุนบางกลางท่าวเข้ามาที่เมืองบางยางได้เกิดสู้รบกับพวกเจ้าของถิ่นเดิม ซึ่งอาจจะเป็นพวกขอม มอญ ลาว หรือละว้า พวกใดพวกหนึ่งในจำนวนนี้ การสู้รบกับ เจ้าของถิ่นเดิมนั้นได้มีการรุกรไลกันระหว่างทัพของพ่อขุนบางกลางท่าวกับทัพของเจ้าของถิ่นเดิม จนถึงเทือกเขาช้างล้วงจนทัพของพ่อขุนบางกลางท่าวได้รับชัยชนะต่อศัตรู พ่อขุนบางกลางท่าว ได้เอาผ้าคาดเอวของพระองค์ผูกปลายไม้ไผ่ที่ยอดเขาช้างล้วงไว้เป็นอนุสรณ์ ในการมีชัยชนะศัตรู ชาวนครไทยจึงยึดถือสืบมาเป็นประเพณีตราบเท้าทุกวันนี้ ดังนั้นการเดินทางขะยั้งและการเล่นอื่น ๆ จึงนำไป ประกอบในพิธีปักธงชัยด้วย

วิธีทำ ขาขะยั้งจะใช้ไม้ไผ่ ๒ ลำขนาดพอเหมาะ แข็งแรง ยาวประมาณ ๒ - ๕ เมตร ใช้มีดเหลา ลำไม้ไผ่ให้เรียบ เหลือแขนงไผ่หรือกิ่งไผ่ที่แข็งแรงไว้สำหรับเหยียบเดิน หากแขนงไผ่ไม่ทนทานและแข็งแรง ผู้ทำขาขะยั้งจะเจาะรูลำไม้ไผ่ให้สูงเท่า ๆ กัน ใช้ไม้เนื้อแข็งทำเป็นเดือย หรือสลัก เพื่อให้เท้าเหยียบได้ สะดวกยิ่งขึ้น บางทีจะใช้ผ้าพันเดือยไม้ เพราะจะทำให้ไม้เจ็บเท้า การเล่นขาขะยั้งมักนิยมเล่นในหมู่ของเด็ก ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป เด็กเล็ก ๆ เล่นอาจเกิดอันตรายได้

ในปัจจุบันนี้ การเดินทางขะยั้งหน่วยงานต่าง ๆ พยายามจะอนุรักษ์ไว้ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น จัดแข่งขัน ในประเพณีเทศกาลต่าง ๆ ดังที่พวกชาวเขาจัดให้มีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน โดยนำเอาการเดินทางขะยั้ง มาวิ่งแข่งขันกัน เรียกว่า เดินขาโลกเกลก หรือวิ่งขาโลกเกลก จะมีอุปกรณ์เล่น คือ ขาขะยั้ง ๑ คู่ ทำด้วยไม้ไผ่ สูงประมาณ ๓ เมตร และทำสำหรับเท้าเหยียบสูงจากพื้น ๕๐ เซนติเมตร วิธีเล่น ผู้เล่น ๑ คน มีขาขะยั้ง ๑ คู่ ใช้เท้าเหยียบที่ยืน หรือเดือยไม้ทีละข้าง เดินหรือวิ่งไปให้เร็วที่สุด กติกาการเล่น ใช้ระยะทางจากเส้น เริ่มต้น ถึงเส้นชัย มีระยะทาง ๕๐ เมตร ทุกคนจะต้องยืนอยู่บนไม้ไผ่ตลอดทาง ถ้าล้มจะต้องกลับไปเริ่มต้นที่เส้นกำหนดเดิมใหม่ การเข้าเส้นชัยจะพิจารณาจากแนวลำตัวที่ถึงจุดเส้นชัย

วิธีเล่น ขาขะยั้งยังพบเห็นอยู่บ้าง โดยเฉพาะในประเพณีพื้นบ้านบางท้องถิ่นจึงเป็นของเล่นที่สำคัญ อีกประเภทหนึ่ง ควรที่จะศึกษาและสืบทอดให้แก่เยาวชนไทยสืบไป

ควายชน

ควายชน เป็นของเล่นพื้นบ้านมี ๓ ลักษณะ คือ ควายชนที่ทำจากใบมะม่วง ซึ่งนิยมเล่นในหมู่เด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย กับควายชนที่ทำจากก้านตาล และควายชนที่ทำจากก้านมะพร้าว ซึ่งสองลักษณะนี้ นิยมเล่นในหมู่เด็กชายมากกว่าเด็กหญิง การเล่นไม่จำกัดอายุของผู้เล่น มักเล่นแข่งขันเพื่อให้รู้ว่าฝ่ายใดชนะและฝ่ายใดแพ้

วิธีทำควายชนใบมะม่วง นำใบมะม่วงสด ๆ ที่ไม่อ่อนและไม่แก่จนเกินไปมา ๑ ใบ ฉีกใบมะม่วง ด้านที่ติดกับก้านใบทั้ง ๒ ด้านลงมาให้ยาวประมาณครึ่งหนึ่งของความยาวของใบมะม่วง จับใบมะม่วงที่ฉีกแล้วพับทบแล้วไขว้กันขึ้นด้านบนแทงก้านใบสอดลงด้านล่าง

วิธีเล่น ผู้เล่นทั้ง ๒ ฝ่าย นั่งหันหน้าเข้าหากัน นำควายชนของตนมาชนกัน โดยผู้เล่นจะดึงก้านใบให้หัวควายขยับไปมา ถ้าควายชนของใครเขาขาดวินหรือก้านใบหักมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ถือว่าฝ่ายนั้นแพ้ ผู้แพ้จะนำควายชนตัวต่อไปของตนมาแข่งกันอีก เมื่อเลิกเล่นจะสำรวจดูว่าควายที่แพ้มีกี่ตัว ถ้ามีควายชนแพ้ที่มากตัวกว่าก็จะเป็นฝ่ายแพ้ นอกจากนี้ยังมีการเล่นอีกลักษณะหนึ่งคือ การมีผู้เล่นหลายคนจะเริ่มเล่น ๒ คนก่อน ใครแพ้คัดออก ผู้ชนะจะนำควายชนของตนชนต่อไป ถ้าควายชนแพ้ ก็ให้คนอื่นเล่นต่อ ผู้ชนะคือผู้ที่ชนชนะคู่ต่อสู้เป็นคนสุดท้าย

วิธีทำควายชนก้านตาล นำก้านตาลที่หล่นจากต้นแล้วมา ๑ ก้านโดยเลือกก้านตาลที่แห้งสนิท ตรงปลายก้านแบออกลักษณะคล้ายเขาควาย ตัดด้านใบตาลออกให้ตัวควายยาวพอสมควรใช้มีดถากริมก้านตาลทั้ง ๒ ด้านออก เพราะมีรอยก้านแหลมคมอาจบาดขาผู้เล่นได้

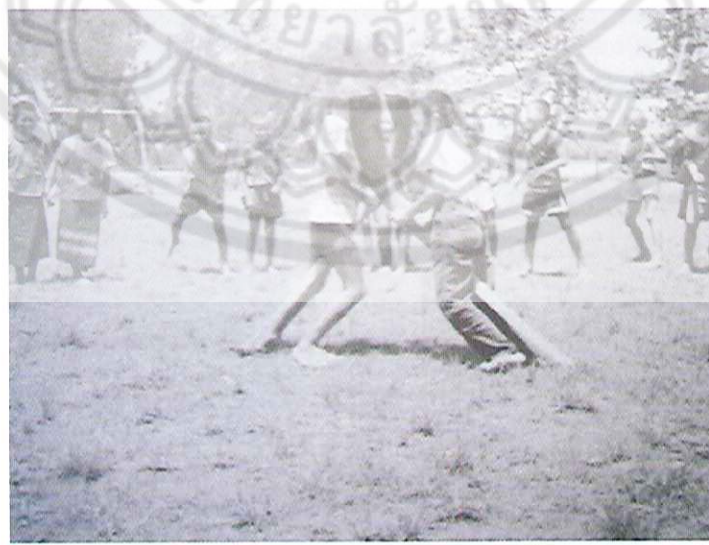
วิธีเล่น ผู้เล่นทั้ง ๒ ฝ่าย ยืนล้อมควายชนของตน ใช้มือจับบริเวณตรงที่สมมติว่าเป็นหัวควายให้แน่น ผู้เล่นหันหน้าเข้าหากัน แล้วนำควายชนของตนมาชนกัน ถ้าใครถอยหลังหนีก็ถือว่าแพ้ ถ้ามีผู้เล่นหลายคน ใครแพ้ก็จะถูกคัดออกจากการแข่งขัน คนสุดท้ายที่ชนชนะก็คือ ผู้ชนะในที่สุด

วิธีทำควายชนก้านมะพร้าว นำก้านมะพร้าวที่หล่นจากต้นมา ใช้มีดฟันทางใบมะพร้าวออกให้หมด ตัดด้านปลายทางมะพร้าวออกตรงบริเวณกึ่งกลาง ด้านหัวทางใบมะพร้าวที่เคยยึดติดกับลำต้นมะพร้าวนั้น จะมีรอยโค้งเว้าคล้ายเป็นเขาควาย จึงใช้ส่วนนี้วิ่งชนกันเหมือนควายวิดกันนั่นเอง

วิธีเล่น เล่นลักษณะเดียวกับการเล่นชนควายที่ทำจากก้านตาล

ควายชนที่ทำจากก้านตาลและก้านมะพร้าวนี้ นอกจากจะใช้เล่นชนกันแล้ว ยังนำมาใช้เล่นวิ่งแข่งขันได้ด้วย และจะเรียกว่า ควายแข่ง วิธีเล่น ผู้เล่นทั้งหมดจะมายืนตรงเส้นหรือแนวที่กำหนด แล้วพาควายของตนวิ่งไปที่เส้นชัย ใครถึงเส้นชัยก่อนจะเป็นผู้ชนะ

เครื่องบิน

เครื่องบิน เป็นของเล่นที่เพิ่งเกิดมาไม่นานนี้เอง แต่เดิมนั้นของเล่นชนิดนี้ไม่ใช่รูปเครื่องบิน แต่เป็นรูปนก เพราะว่าสมัยก่อนนั้นเครื่องบินยังไม่มี ยังไม่เป็นที่รู้จัก และสิ่งที่มีปีก และบินได้ก็คือ นก

นกเป็นสัตว์ที่มนุษย์เรารู้จักกันดี เป็นสัตว์ที่นับว่าคุ้นเคยกันมากกับมนุษย์ จึงสันนิษฐานได้ว่าของเล่นชนิดนี้เกิดขึ้นเพราะมนุษย์เรารู้จักและคุ้นเคยกับนก จึงได้ดัดแปลงหรือเลียนแบบรูปนกมาเป็นของเล่นให้กับเด็ก รวมทั้งเด็กเองก็คุ้นเคยกับนกมาตั้งแต่เล็ก ๆ เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากบทเพลงกล่อมเด็กต่าง ๆ เช่น เพลงเจ้านกขมิ้นเหลืองอ่อน เป็นเพลงที่ใช้กล่อมเด็กมาแต่สมัยโบราณแล้ว และของเล่นชนิดนี้จึงนับได้ว่าเป็นของเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีมานานแล้วเช่นกัน

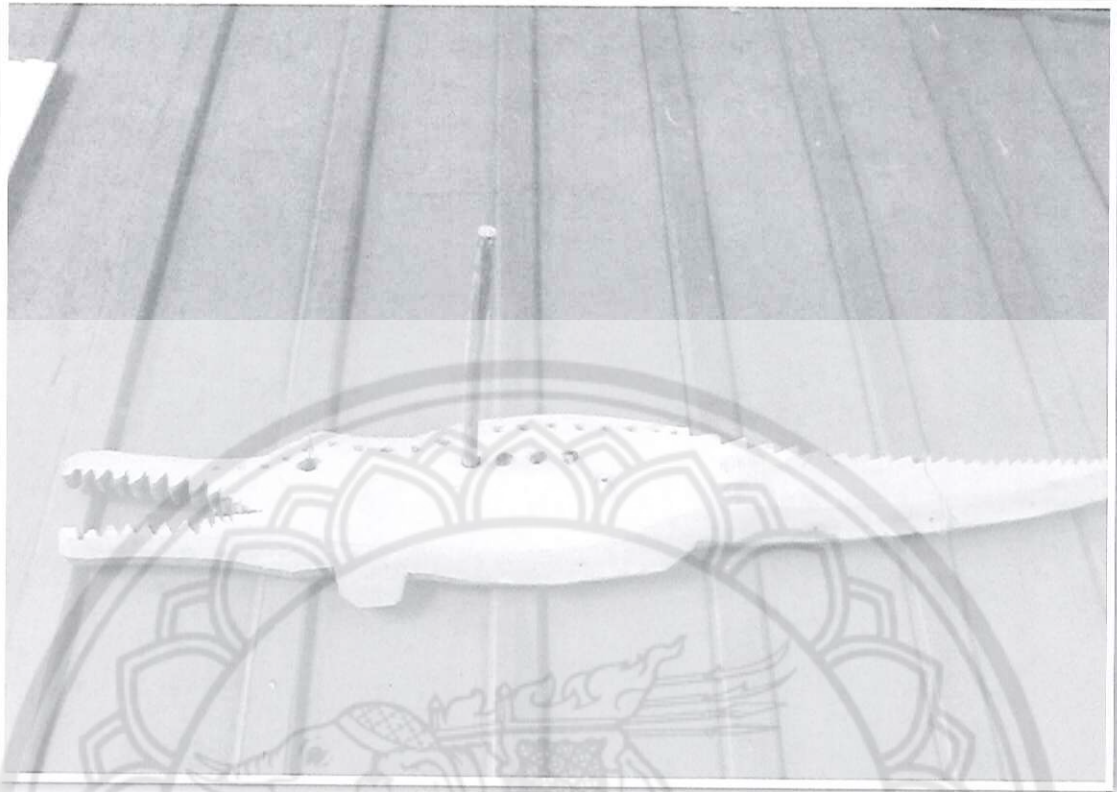
ต่อมาวิทยาการต่าง ๆ เจริญก้าวหน้าขึ้น เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามากมาย ความคิดของมนุษย์เราที่ไม่ยอมหยุดนิ่งก็ได้คิดประดิษฐ์หรือดัดแปลงสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมามากมายให้เข้ากับยุคสมัยที่เจริญขึ้น และสิ่งหนึ่งที่มนุษย์เราเห็นว่าแปลกมากก็คือ เครื่องร่อน เครื่องบิน เพราะสามารถบินในอากาศได้เหมือนนก จึงคิดของเล่นชนิดนี้ขึ้นมา และของเดิมที่เป็นรูปนกก็ยังคงมีให้เห็นอยู่บ้าง แต่ไม่มากนักเท่ากับเครื่องบินที่เราจะเห็นได้ทั่วไปตามงานวัดต่าง ๆ หรือตามร้านขายของเด็กเล่น

วิธีทำ เครื่องบินเด็กเล่นนี้จะใช้ไม้ไผ่หรือไม้ระกำ เหตุที่ใช้ไม้ไผ่หรือไม้ระกำเพราะมีน้ำหนักเบา นำมาตัดเป็นท่อนยาวประมาณ ๓-๔ นิ้ว เหลาให้มีขนาดไม่ใหญ่นัก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑.๕ เซนติเมตร เหลาให้ด้านหัวและท้ายตัดเรียว ซึ่งจะเป็นหัวเรือบินและหางเรือบินด้านหางจะผ่าเป็น ๓ แฉก คือ ด้านข้าง ๒ แฉก ด้านบน ๑ แฉก พ่าให้ยาวประมาณ ๓ นิ้ว ตัดกระดาษให้มีรูปคล้ายปีกของเครื่องบิน

สอดเข้าไปที่รอยผ่าทั้ง ๒ ข้าง ทำเป็นปีกด้านหลัง ด้านบนตัดกระดาษให้คล้ายรูปแพนหางของเครื่องบิน และสอดเข้าไปเช่นเดียวกัน ผ่าเป็นรอยยาวประมาณ ๑ นิ้ว แล้วตัดเศษกระดาษใบตาล หรือแผ่นสังกะสี ตัดให้เฉลี่ยเป็นมุมฉาก ส่วนนี้จะเป็นหางเสือเครื่องบิน ส่วนลำตัวเครื่องบินจะใช้ไม้ไผ่ ไม้ระกำหรือไม้ประเภทอื่น ๆ ที่มีน้ำหนักเบา มีความยาวประมาณ ๗-๑๐ เซนติเมตร ตกแต่งเป็นลำตัวเครื่องบิน ด้านหน้าจะทำปีก ๒ ด้าน แต่ละด้านจะติดใบพัดเล็ก ๆ เพื่อให้ใบพัดหมุนขณะที่ปะทะกับแรงลม

วิธีเล่น ผู้ใหญ่จะใช้เส้นเชือกมัดลำตัวเครื่องบินแขวนไว้ตามเพดาน ใต้ถุนบ้านหรือแขวนไว้ที่เปลเด็ก เด็กจะได้ดูเครื่องบินแกว่งไปมา บางทีเด็กโต ๆ จะเล่นเครื่องบิน โดยจับเส้นเชือกที่มัดตัวเครื่องบินไว้หมุนวนเหนือศีรษะ ใบพัดเครื่องบินจะหมุนเร็วจนเกิดเสียงดังเป็นที่สนุกสนานของผู้แกว่งเล่นเครื่องบิน

๑ กระจ๊ะเข้ไม้

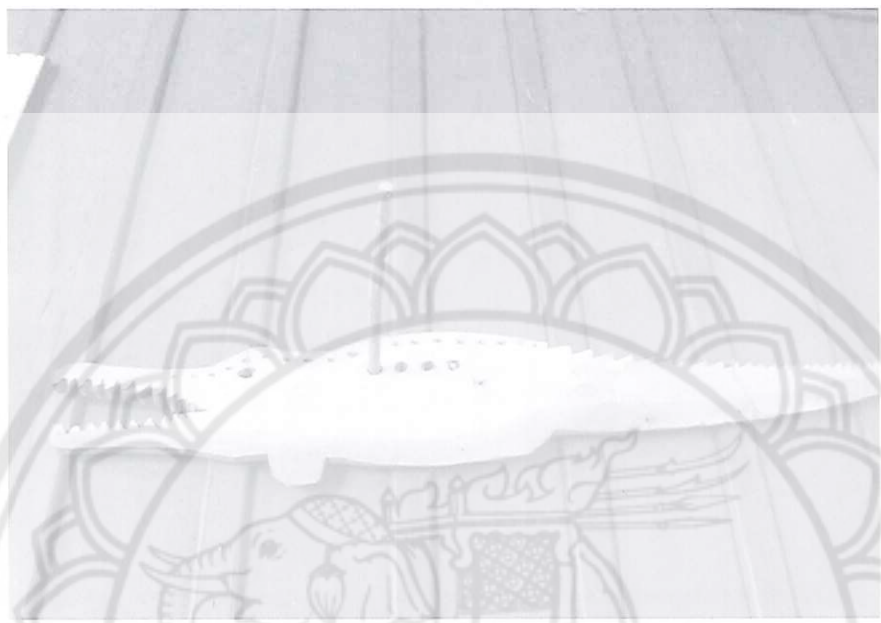
กระจ๊ะเข้ไม้ เป็นของเล่นเด็กใช้ขี้ผึ้งเล่น หรือแขวนไว้เหนือเปลให้เด็กที่นอนอยู่เห็นแกว่งโยนไปมา การทำกระจ๊ะเข้ไม้ของเล่นเด็กนี้ ผู้สูงอายุเล่าให้ฟังว่า สมัยโบราณมีงานทำบุญทอดกฐิน ตามวัดต่าง ๆ มักจะเดินทางไปทางน้ำมากกว่าทางบก การสัญจรทางน้ำสะดวกกว่า วัดจะสร้างอยู่ใกล้ ๆ แม่น้ำ บางที่ชาวบ้านจะทอดกฐินหรือทำบุญทอดผ้าป่าหลาย ๆ วัด อุปรกรณ์นอกเหนือจากของใช้ภายในวัดและปัจจัยไทยทานต่าง ๆ แล้วชาวบ้านจะทำรูปกระจ๊ะเข้แขวนไว้ กระจ๊ะเข้จะทำด้วยไม้สักหรือไม้เนื้อแข็งขนาดตัวกระจ๊ะเข้ยาวเกือบ ๑๐๐ เซนติเมตร การที่ชาวบ้านนำกระจ๊ะเข้ไม้ไปพร้อมกับบริวารกฐิน และผ้าป่านั้นก็เพราะมีความเชื่อว่ากระจ๊ะเข้เป็นสัตว์ดุร้าย อาจทำอันตรายผู้ไปทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ในทางน้ำได้เพราะมีกระจ๊ะเข้ชุกชุมมากในสมัยก่อน เพื่อให้ปลอดภัยจากกระจ๊ะเข้ชาวบ้านจึงทำรูปกระจ๊ะเข้ไปกับกองบุญกองกุศลด้วย กระจ๊ะเข้จะได้ผลบุญการบำเพ็ญกุศลดังกล่าว เมื่อทอดกฐิน ทอดผ้าป่าเสร็จแล้ว ผู้ใหญ่จะนำกระจ๊ะเข้ไม้กลับบ้านให้ลูกหลานขี้กระจ๊ะเข้หรือมัดแขวนไว้ การทำกระจ๊ะเข้ระยะหลัง ๆ จะวาดภาพในพื้นผ้ามากกว่าที่จะใช้ไม้แกะสลัก

วิธีทำ นำแผ่นไม้สักหรือไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ ๕๐-๑๐๐ เซนติเมตร กว้างประมาณ ๓๐-๕๐ เซนติเมตร ใช้ถ่านสีกาทำรูปภาพกระจ๊ะเข้ลงในแผ่นไม้ เครื่องมือที่ถากฟัน และแกะตัวกระจ๊ะเข้ มักใช้มีด สี่ตกแต่งเป็นตัวกระจ๊ะเข้ หากผู้ใหญ่ทำกระจ๊ะเข้ไม้จะมีความสวยงามและประณีตมาก

วิธีเล่น การเล่นกระจ๊ะเข้เพื่อขี้ผึ้งแข่งขัน มักเป็นเด็กชายเล่นกันเป็นกลุ่ม ๆ มีอายุราว ๑๐ ขวบขึ้นไป โดยกำหนดออกจากจุดเริ่มต้น ผู้ที่กระจ๊ะเข้จะวิ่งเมื่อให้สัญญาณวิ่งได้ ผู้ถึงเส้นชัยก่อนจะเป็นฝ่ายชนะ

การวิ่งแข่งขัน การวิ่งแข่งขันจึงเสมือนจระเข้ ตัวใดจะว่ายน้ำได้เร็วกว่ากัน

นอกจากนี้แล้วผู้ใหญ่จะชวนจระเข้ไม้ให้เด็ก ๆ ที่นอนอยู่ในเปลมองเห็น แกว่งโยนโยนไปตามแรงไกวเปลเด็กเห็นจะได้ไม่ร้องไห้กวนใจ

จ้อหนั่ง

จ้อหนั่ง เป็นของเล่นพื้นบ้านไทย นิยมเล่นกันทั้งในหมู่เด็กชายและเด็กหญิง อายุของผู้เล่น ประมาณ ๕-๑๐ ขวบ การที่เรียกว่า จ้อหนั่งมาจากรูปร่างลักษณะที่คล้ายจ้อหนั่งการเล่น เล่นได้ตั้งแต่ ๒ คน จนกระทั่งหลายคน จะมีการแข่งขันหรือไม่มีก็ได้

วิธีทำ ใช้ลำต้นของต้นแห้วหมู โดยเลือกลำต้นที่อวบ ตรง ไม่มีบิดเบี้ยว เด็ดยอดทิ้งถ้ามีใบหุ้มลำต้น อยู่ลอกใบออกให้หมด ผู้เล่นทั้ง ๒ คน นั่งหันหน้าเข้าหากัน จับลำต้นของหญ้า แห้วหมูคนละด้านฉีกปลาย ออกคนละนิดแล้วฉีกลำต้นต่อไป โดยพยายามฉีกให้ยาวเท่า ๆ กัน ก็จะได้เป็นจ้อหนั่ง

วิธีเล่น การเล่นได้หลายลักษณะ เช่น

๑. มีผู้เล่น ๒ คน ช่วยกันทำจ้อหนั่ง เมื่อได้จ้อหนั่งแล้วจะช่วยกันเล่าเรื่อง แล้วแต่จะนึกคิด เช่น เรื่องนิทาน ลิเก ภาพยนตร์ ตามที่เคยเห็นมา หรือเรื่องสมมติภายในครอบครัว เป็นต้น มือที่จับจ้อหนั่งก็ จะมีการขยับจ้อหนั่งบ้างเพื่อความสนุก การเล่นลักษณะนี้จะไม่มีการแข่งขัน

๒. มีผู้เล่น ๒ คน แต่เป็นการแข่งขัน ผู้เล่นทั้ง ๒ คน จะพยายามหาลำต้นของต้นแห้วหมูที่มี ลักษณะดีที่สุดนำมาแข่งขัน ทั้ง ๒ คน จะมีจำนวนลำต้นแห้วหมูเท่ากัน แล้วแต่จะกำหนด ๕-๑๐ ลำต้น ทั้งสองจะเป่ายิงฉุบ ผู้ชนะจะได้เล่นก่อน ผู้เล่นก่อนจะหยิบลำต้นหญ้า แห้วหมูของตนมาช่วยกัน ลอกกับเพื่อนเล่นของตน เปลี่ยนกันทำจ้อหนั่ง อย่างนี้จนครบจำนวนตามกำหนด ของใครได้จ้อหนั่งมากที่สุดจะเป็นฝ่ายชนะ (การทำจ้อหนั่งนี้ จะทำไม่ได้ทุกครั้ง ถ้าลอกไม่ดีหรือลำต้นบิดเบี้ยวจะไม่เป็นรูป จ้อหนั่ง)

๓. มีผู้เล่นหลายคนและมีการแข่งขัน จะคล้ายกับมีผู้เล่น ๒ คน และมีการแข่งขัน ผู้เล่นจะช่วยกันหาลำตันแห้วหมูมารวมกัน และผู้เล่นจะหาผู้ชนะที่สุดก่อน เป็นผู้เริ่มเล่นคนแรกอาจเป่ายี่งจูบต่อ ๆ กัน นับ ๑-๑๐ คนที่ ๑๐ เล่นก่อน ฯลฯ เมื่อเริ่มเล่นคู่แรก ผู้ชนะจะเป็นผู้ได้เล่นต่อ คู่ต่อสู้นจะนำลำตันแห้วหมูมาเล่นประลองอีก โดยทำดังนี้ ในลักษณะแพ้คัดออกต่อไปเรื่อย ๆ จนเลิกเล่น ใครได้จอหนังมากที่สุด ก็จะเป็นผู้ชนะ

จักจั่น

จักจั่น หรืออีกชื่อหนึ่งที่คนสมัยก่อนเรียกกันว่าอ้อด ๆ เป็นของเล่นพื้นบ้านที่เกิดจากการเลียนเสียงสัตว์ร้องตามธรรมชาติ เป็นของเล่นที่ผู้ใหญ่ทำให้เด็กเล่นเพื่อความเพลิดเพลิน

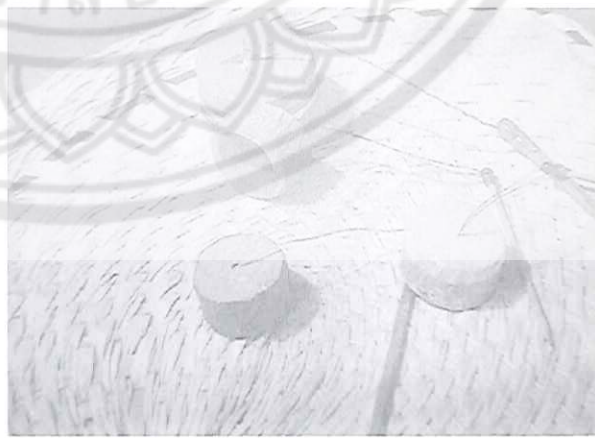
จักจั่นหรืออ้อด ๆ นี้ จะใช้ดินเหนียวปั้นให้เป็นรูปทรงกระบอกกลวง แล้วนำมาตัดเป็นท่อนให้มีเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑.๕ - ๒ ซม. เหตุที่คนสมัยก่อนใช้ดินเหนียวเพราะว่าหาได้ง่ายไม่ต้องซื้อ เมื่อตัดดินเหนียวเป็นท่อนได้แล้วก็นำดินนั้นไปผึ่งแดดให้แห้ง หรือนำไปเผาเพื่อให้ดินแข็ง ไม่แตกง่าย นำกระดาษมาตัดเป็นรูปวงกลมให้ใหญ่กว่าขนาดของดินที่ตัดเป็นท่อนไว้เล็กน้อย ทากาวหรือแป้งเปียกปิดทับที่ด้านบน

ของก้อนดินเหนียว เจาะรูที่กระดาดูให้ตรงกลาง เหลาไม้ไฟให้มีขนาดเล็กยาวประมาณ ๗-๑๐ เซนติเมตร ปลายไม้ด้านหนึ่งนำไปจุ่มกับยางสนเล็กน้อย นำเชือกเส้นเล็ก ๆ หรือหางม้า หรือหางควายก็ได้ หางม้า หรือหางควายนั้นสมัยก่อนหาได้ง่าย แต่ปัจจุบันนี้เราจะใช้เชือกแทนก็ได้เพราะหาได้ง่ายกว่าหางม้า และหางควาย นำเชือกด้านหนึ่งไปผูกติดกับปลายไม้ด้านที่จุ่มยางสนไว้ ผูกไว้หลวม ๆ พอไม่ให้หลุด ปลายเชือกอีกด้านหนึ่งนำไปผูกกับเศษไม้เล็ก ๆ ลอดเข้าไปในรูของกระดาดูที่เจาะไว้ ไม้ นั้นจะขัดกันกับ กระดาดูไม่ให้หลุด

หางม้าหรือหางควายนั้นจะทำให้เกิดเสียงดังได้ดีกว่าเชือก และหมุนคล่องตัวกว่า ถ้าเราจะให้สวยงามยิ่งขึ้นก็อาจใช้กระดาดูสีมาตัด และพันรอบดินเหนียวอีกทีก็ได้

การเล่นนั้น เด็ก ๆ จะถือเล่นกันโดยใช้วิธีแกว่งให้ก้อนดินนั้นหมุน และเชือกที่ผูกไว้ก็จะไปเสียดสี กับยางสนทำให้เกิดเสียงดังอืด ๆ ขึ้น

เมื่อประมาณ ๖๐-๗๐ ปีที่ผ่านมา ของเล่นชนิดนี้ชาวจีนกวาดุงที่เข้ามาในเมืองไทยจะเป็นผู้ทำขาย ตัวละ ๑ สตางค์ เป็นของเล่นที่เด็ก ๆ ชอบกันมาก

๒ จิ้งหน่อง

จิ้งหน่อง เป็นดนตรีพื้นบ้านที่เด็กเล่นกัน โดยการเป่าไม้ไผ่และใช้นิ้วมือดีด ทำให้เกิดเสียงเป็น จังหวะ บางแห่งเรียกจิ้งหน่องและนึ่งหน่อง

การเป่าจิ้งหน่องได้สูญหายจากพื้นบ้านไปนานแล้ว ผู้สูงอายุชื่อ นายหรรุ่น ไม้พวง ยังสามารถจด จำกลอนสั้น ๆ ใช้สำหรับร้องเล่นเป็นที่สนุกสนาน โดยได้กล่าวถึงจิ้งหน่องที่ดีจะต้องใช้ไม้ไผ่ที่แก่จัดทำ จิ้งหน่องดังเพลงพื้นบ้านร้องว่า

นักเลงยาสูบต้องหาใบตอง
นักเลงจิ้งหน่องให้หาไม้แก่
นักเลงด่าแม่ให้แก้กรงเหล็ก
นักเลงกินเหล้าให้เข้าโรงเจ๊ก
วิธีทำ หาลำไม้ไผ่จากกอ คัดเลือกลำ
ไม้ไผ่ที่แก่จัด ตัดปล้องไม้ไผ่ยาวประมาณ ๑-๒
ปล้อง การทำจิ้งหน่องจะมี ๒ ลักษณะ คือ

๑. จิ้งหोंงเป็นรูปไม้แบน จิ้งหोंงไม้แบนจะใช้มีดเหลาไม้ไฟให้แบนบางครั้งหนึ่งของจิ้งหोंงจะเหลาให้บางกว่าอีกส่วนหนึ่ง ส่วนที่เหลาบางนี้จะเจาะรูรียวเกือบตลอดครึ่งไม้ไฟนั้น บริเวณเจาะรูจะใช้เป่าแล้วตีปลายไม้ที่อ่อนบาง เสียงจะดังขึ้นเป็นจิ้งหว่ากับนิ้วที่ตีดัน

๒. จิ้งหोंงเป็นรูปเรียวไม้ จิ้งหोंงเรียวไม้จะใช้มีดเหลาไม้ไฟให้มีลักษณะคล้ายไม้เรียวยาว แต่ตรงบริเวณที่เป่าทำให้เกิดเสียง จะทำในลักษณะคล้ายกับจิ้งหोंงไม้แบน

วิธีเล่น นำจิ้งหोंงที่ทำเสร็จแล้วเป่าตรงรูเจาะ และใช้นิ้วมือตีไม้ไฟที่อ่อนบาง ขณะที่เป่าลมเข้าไปในรูไม้ ทำให้เกิดเสียงดังขึ้น

การเล่นจิ้งหोंงมักเป็นเด็กชายวัยตั้งแต่ ๑๐ ขวบขึ้นไปจนถึง วัยรุ่น วัยหนุ่ม นอกจาก การเป่าจิ้งหोंงจะเป็นการแสดงความสามารถอย่างหนึ่งแล้ว วัยรุ่นมักเป่าจิ้งหोंงเป็นสื่อในการจีบสาว

ชฎาลิเก

ชฎาลิเก เป็นของเล่นเด็กใช้ใบขนุน ใบมะม่วง ใบชมพู หรือใบไม้อื่น ๆ เย็บเป็นแถบยาว ๆ สวมศีรษะเพื่อใช้เล่นลิเก บางทีก็เรียกชฎายี่เก

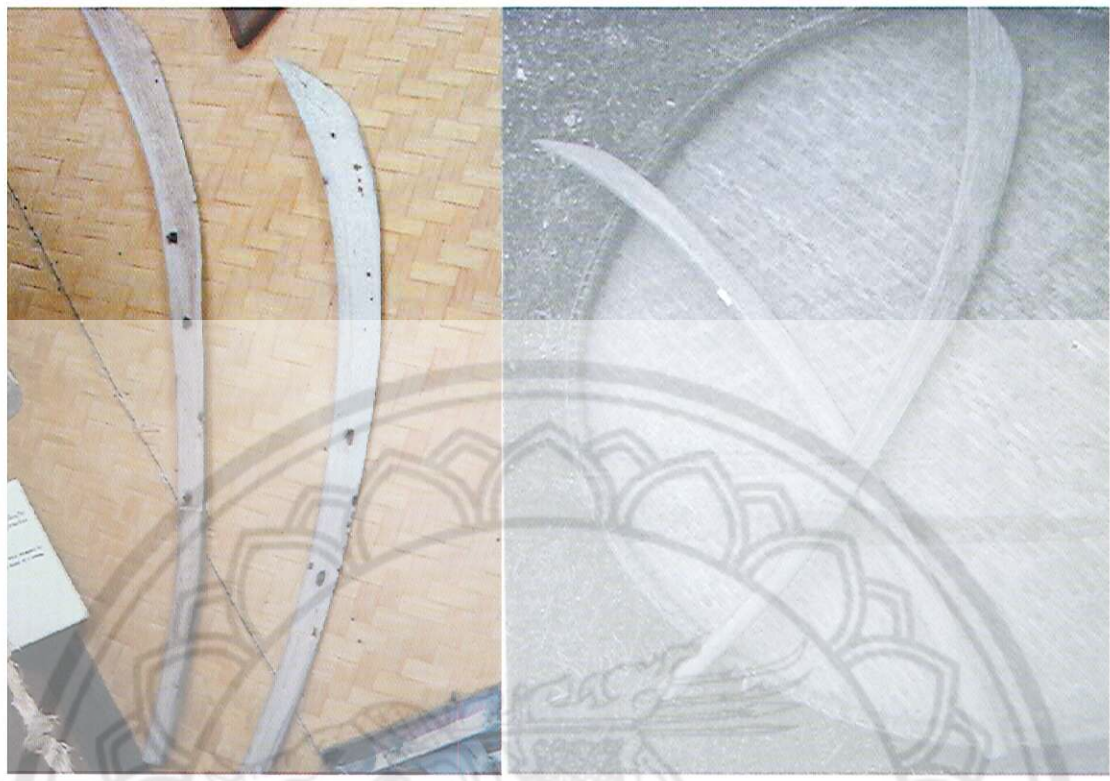
วิธีทำ ชฎาลิเกคงได้รูปแบบมาจากการไปชมลิเกที่มาแสดงในหมู่บ้าน หรือที่จัดในงานฉลองตามเทศกาลต่าง ๆ มหรสพที่สำคัญจะขาดไม่ได้คือ การแสดงลิเก งานบุญงานกุศล เช่น บวชพระ สลากภัต งานฉลองขึ้นปีใหม่ งานลอยกระทง และงานประจำปีของวัด เป็นต้น เจ้าภาพหรือคณะกรรมการวัดจะต้องมีลิเกฉลองงานให้ชาวบ้านชม ผู้ใหญ่จะบอกให้เด็ก ๆ นอนตอนกลางวัน พอตตอนกลางคืนจะนำไปชมลิเกด้วย

เด็กจะเลียนแบบอย่างลิเกมาเล่นกัน สมมติเป็นพระเอก นางเอก ผู้ร้าย ตัวตลก ฯลฯ บางคนที่ไม่กล้าแสดงออกก็จะตีเกาะเคาะไม้สมมติว่าเป็นกลอง เป็นปี่พาทย์ เครื่องมโหรี เด็กผู้หญิงจะแต่งตัวสวมชฎา ชฎาดังกล่าวนี้จะทำอย่างง่าย ๆ โดยไปหาใบขนุน ใบมะม่วง หรือใบไม้อื่น ๆ ใช้ไม้กลัดจากก้านมะพร้าว หรือไม้กลัดตอกไม้ไผ่ ซึ่งมีปลาย ๒ ด้านแหลมคมเย็บติดใบไม้ให้ยาวขนาดสวมศีรษะได้ เย็บติดกันเป็นวงกลม ทำยอดชฎาตรงกลางหน้าผากให้สูงกว่าส่วนอื่น โดยถือว่าเป็นยอดชฎา การตกแต่งใบหน้าจะใช้แป้งดินสอพองทาหน้า ก่อนถ่านนำมาทาคิ้ว ปากจะใช้ลูกผักปิ้งเมล็ดเล็กๆ สีแดงแกมม่วงมาทาให้สวยงาม

วิธีเล่น การเล่นลิเกก็จะร้องลิเกประโยคสั้น ๆ ใช้บทพูดมากกว่าเรื่องที่จะเป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ของพระมหากษัตริย์ตามอย่างที่ชมการแสดง แต่การเล่นลิเกของเด็กจะเล่นระยะสั้น ๆ ก็จะเลิก สถานที่เล่นลิเกจะเล่นตามใต้ถุนบ้านหรือตามสวนหลังบ้าน เด็ก ๆ ไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่เห็นเพราะมีความอาย จะเล่นลิเกในหมู่เพื่อนฝูงที่สนิทสนมกันเท่านั้น

ดาบ

ดาบ เป็นอาวุธชนิดหนึ่งซึ่งใช้สำหรับฟันและแทงในการต่อสู้ในระยะประชิดตัวหรือชั้นตะลุมบอน เป็นอาวุธที่มีความสำคัญในการสงครามมาก ในสมัยโบราณ ดาบนับว่าเป็นอาวุธหลักอย่างหนึ่งของทหารไทยในการต่อสู้

สมัยก่อนผู้ชายไทยทุกคนจะต้องมีหน้าที่ในการเป็นทหาร อุทิศตนเพื่อชาติบ้านเมือง จะมีดาบเป็นอาวุธประจำและใช้ติดตัวอยู่เสมอ ในระหว่างที่ประเทศชาติบ้านเมืองสงบสุขไม่มีข้าศึกมารบกวน ทหารเหล่านั้นก็จะหมั่นฝึกฝนให้มีความแข็งแรงอยู่ตลอดเวลา เพื่อเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับข้าศึกทุกเมื่อ

ในยุคหลัง ๆ ต่อมาการทำสงครามได้มีระยะว่างเว้นห่างกันมากขึ้น การเตรียมตัวและการฝึกฝนของทหารก็ขาดทักษะและประสบการณ์โดยตรง เพื่อแก้ปัญหาของความเบื่อน่ายในการฝึกซ้อม จึงได้มีการดัดแปลงวิธีการฝึกฝนและฝึกซ้อมพร้อมทั้งการจัดรูปแบบใหม่ให้เกิดความสนุกสนานควบคู่กันไปด้วย โดยจัดให้มีการประลองความสามารถในเชิงการต่อสู้ที่จำลองจากการต่อสู้ในสนามรบในสมัยโบราณ แต่อยู่ภายในกฎและระเบียบประเพณีที่ตีงามการจัดการแข่งขัน และประลองฝีมือของทหารในยามว่างวันสงครามจึงได้มีชื่อเรียกว่า "การเล่นฟันดาบ" ของนักรบไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกซ้อม และเตรียมตัวให้พร้อมที่จะทำสงครามได้ตลอดเวลา

ในการฝึกซ้อมนี้ดาบที่ซั่มักจะไม่ใช้ดาบจริง แต่จะทำดาบไม้ขึ้นมาใช้แทนในการฝึกซ้อมจนเก่งแล้วจึงจะใช้ดาบจริง

ดาบไม้ของเด็กเล่นก็ใช้วิธีการเลียนแบบมาจากดาบจริง แต่การที่เด็กจะใช้ดาบจริง จะอันตรายผู้ใหญ่จึงได้คิดทำดาบไม้ขึ้นมาใช้แทนดาบจริงให้เด็กไว้ถือเล่นโก้ๆ หรือใช้ฟันเล่นกันตามแบบผู้ใหญ่

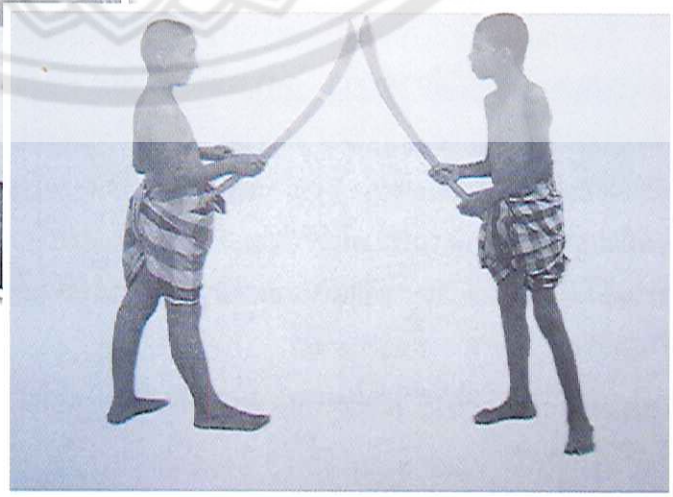
ซึ่งเด็กจะยกย่องและภาคภูมิใจว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่กล้าหาญมีความสามารถ รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก ๆ

การทำดาบไม้จะใช้ก้านมะพร้าวหรือไม้ยางพารา เพราะมีน้ำหนักเบา แต่ไม้ยางพาราจะหาได้ยาก เนื้อไม้จะสดอยู่ได้นาน มีเนื้อไม้สีขาว ส่วนก้านมะพร้าวสามารถหาได้ง่าย แต่ไม่คงทนนักมักจะเหี่ยวแห้งเร็ว ไม้ก้านมะพร้าวนี้จะเลือกเอาช่วงที่อ่อน ๆ อ่อน ๆ ลิดใบออกให้หมด นำมาตัดให้เป็นท่อน ความยาวแล้วแต่ต้องการ แบ่งออกเป็น ๒ ช่วง คือ ช่วงที่เป็นมือถือหรือด้าม และอีกช่วงคือตัวดาบ ซึ่งจะต้องยาวกว่าด้าม นำมาเหลาให้ปลายอ่อนเหมือนดาบ โดยเหลาให้ด้านบนหนาเป็นสัน ด้านล่างเป็นด้านคม ด้ามมือถือหรือส่วนที่เป็นด้าม ก็เหลาให้กลมให้พอเหมาะกับมือถือ

ส่วนด้ามนี้ถ้าจะให้สวยงามก็สามารถนำไม้ไผ่เหลาเป็นกระบอบาง ๆ ทำเป็นลวดลายคล้ายกับการทำลายขลุ่ย แล้วนำมาสวมที่ด้ามมีดดาบ จะทำให้มีความสวยงามยิ่งขึ้น

วิธีเล่น ในสมัยก่อนการเล่นฟันดาบมีจุดประสงค์เพื่อฝึกซ้อมและเตรียมตัวให้พร้อมที่จะทำสงครามได้ตลอดเวลา จึงนับได้ว่าการเล่นสมัยก่อนนั้นเป็นการเล่นที่ได้ประโยชน์ทีเดียว แต่การเล่นจะต้องอยู่ภายในกฎระเบียบที่ตั้งไว้

ปัจจุบันนี้การเล่นฟันดาบ เราไม่ค่อยได้เห็นว่ามีการเล่นกันเท่าใดนัก การเล่นฟันดาบ ในปัจจุบันนี้จึงเป็นเพียงการแสดงในกิจกรรมอื่น ๆ และบรรจุไว้ในหลักสูตรในหมวดวิชาพลศึกษาเป็นวิชาที่เกี่ยวกับศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

ตะแล็บแก๊บ

ตะแล็บแก๊บ เป็นของเล่นเด็กใช้วัสดุประเภทกะลามะพร้าว กระบอกลำไย กลองไม้ขีด หรือ กระบอง ทำหน้าที่ผูกติดต่อสื่อสารกัน โดยผู้ฟังจะใช้ที่รับแนบไว้ที่หู เพื่อให้ได้ยินเสียง

การที่เรียกชื่อของเล่นว่า "ตะแล็บแก๊บ" คงเรียกชื่อตามผู้ใหญ่ที่เรียก "Telegram" แต่ด้วยการฟัง และการออกเสียงไม่ชัดเจนจึงออกเสียงเพี้ยนไป ต่อมาได้บัญญัติศัพท์ว่า "โทรเลข" การโทรเลขเริ่มก่อ กำเนิดมาแต่ปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ และมีการวางสายโทรเลข ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

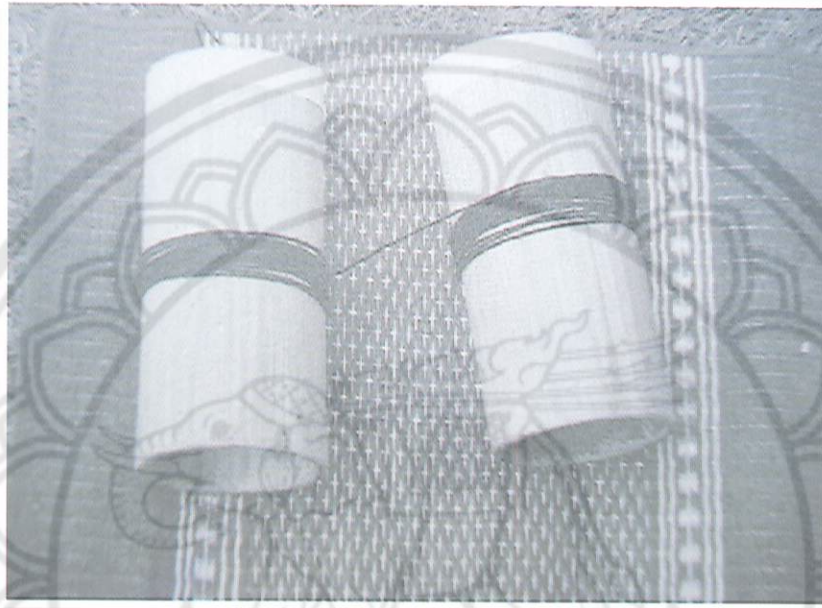
การทำของเล่นซึ่งเด็ก ๆ และชาวบ้านเรียกว่า "ตะแล็บแก๊บ" นี้ คงมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน คิด ว่า "ตะแล็บแก๊บ" คือโทรศัพท์ เพราะ "โทร" แปลว่า "ไกล" และศัพท์แปลว่า "เสียง" เมื่อรวมคำแปล เข้าด้วยกันมีความหมายว่า "เสียงที่มาจากทางไกล" เด็ก ๆ จึงได้หาวัสดุชนิดต่าง ๆ มาทำที่พูดโทรศัพท์ และที่รับโทรศัพท์

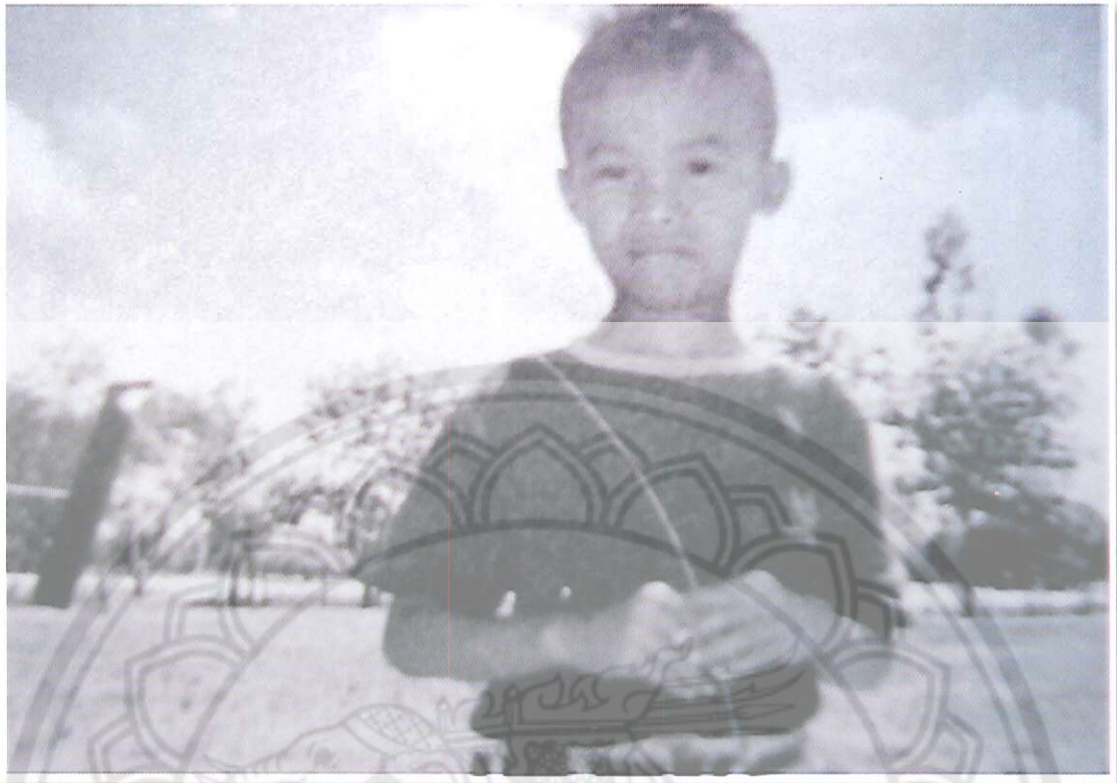
วิธีทำ จะเลือกกระบอกลำไยมีลำขนาดปานกลาง ใช้มีดตัดลำไย จำนวน ๒ กระบอกลำไย ตัดข้อไม้ไผ่ ออกเหลาและเหลาผิวให้เรียบร้อย ตัดกระดาษแข็งเป็นรูปวงกลม ครอบปากกระบอกลำไย ทากาวให้แน่น เตรียมด้ายหรือเชือกเส้นเล็ก ๆ ยาวประมาณ ๔-๕ เมตร ร้อยรูตรงกึ่งกลางกระดาษที่หุ้มกระบอกลำไย ทำปมปลายเชือกไว้ด้านในกระบอกลำไย

วิธีเล่น การเล่นตะแล็บแก๊บใช้ผู้เล่น ๒ คน ยืนห่างกันเท่ากับความยาวของเส้นเชือก ฝ่ายหนึ่งจะเป็นคนพูดและอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้ฟัง หรือสลับกันพูดและฟัง การถือกระบอกลำไยจะต้องดึงเชือกให้ตึง

ผู้พูดจะพูดกรอกลงไปในรูกระบอกไม้ไผ่ด้านที่ไม่ปิดกระตาด ผู้ฟังจะจับกระบอกไม้ไผ่ โดยนำส่วนปากกระบอกแนบกับหูเพื่อฟังการสื่อสารติดต่อซึ่งกันและกัน

ในปัจจุบันการเล่นตะแล็บแก๊บ ยังมีการเล่นตามพื้นบ้านอยู่บ้าง วัสดุที่ใช้อาจใช้กระป๋องนมหรือกล่องไม้ขีดก็ได้ การเล่นดังกล่าวนอกจากจะสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังเป็นการฝึกการพูดสนทนา และสร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะอีกแนวทางหนึ่ง

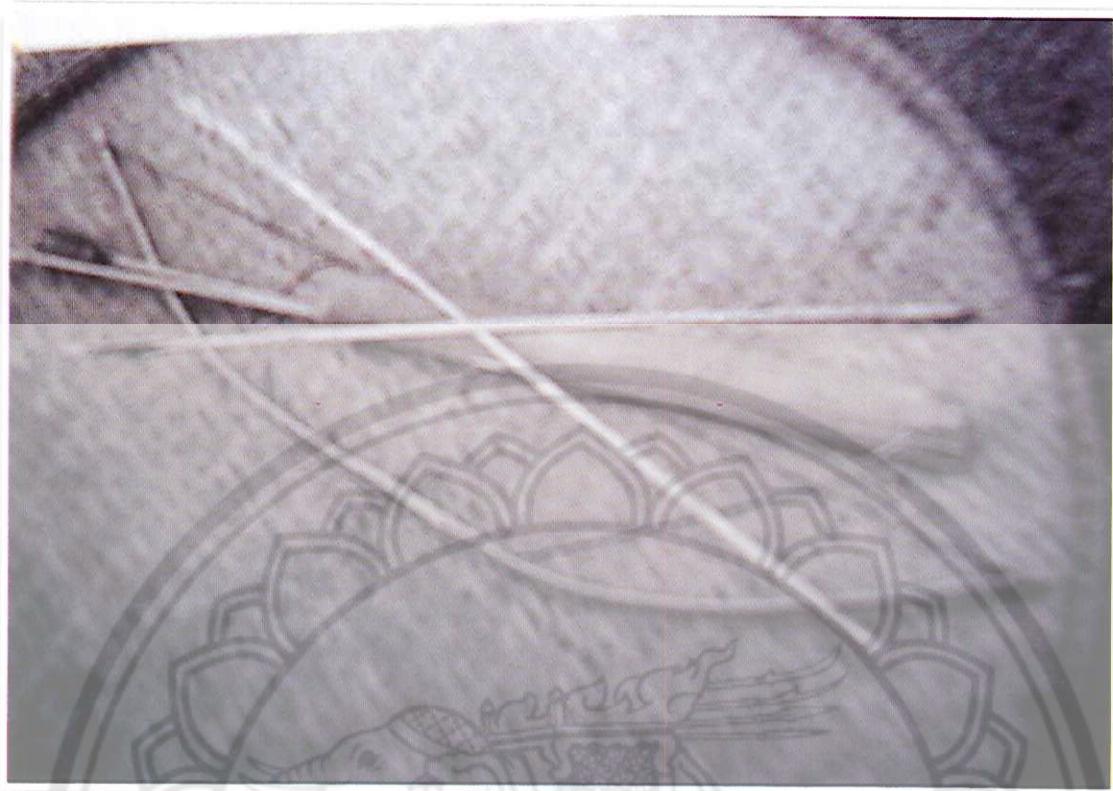

ตั่วจักจั่น

ตั่วจักจั่น เป็นของเล่นพื้นบ้าน มีชื่อเรียกต่างกันตามแต่ละสำเนียงของท้องถิ่น เช่น จักจั่น การเรียกชื่อจักจั่นนั้นอาจเรียกจากเสียงที่ได้ยินตอนแกว่งของเล่นชนิดนี้ ตั่วจักจั่นของเล่นที่สามารถเล่นได้ทั้งเด็กผู้หญิง และเด็กผู้ชายอาจเล่นได้ตั้งแต่คนเดียวจนถึงหลายคนจะแข่งขันหรือไม่ก็ได้ ถ้ามีการแข่งขันก็ไม่จำกัดอายุและเพศของเด็กผู้เล่น

วิธีทำ ตั่วจักจั่นทำมาจากใบมะพร้าว โดยนำใบมะพร้าวสด ๆ จากต้นมาเหลาเอาก้านมะพร้าวออก นำใบมะพร้าวมาหนึ่งใบ แล้วพับครึ่งใบมะพร้าวให้ตั่วจักจั่นยาวประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ผูกสอดด้านปลายใบมะพร้าวด้านที่มีสองชายให้ติดกัน สมมติเป็นหัวจักจั่น นำก้านมะพร้าวที่ยาวพอสมควรมาโค้งตั้งแต่หัวจักจั่นจนถึงปลายด้านที่พับครึ่งครั้งแรกนั้น นำก้านมะพร้าวอีกอันหนึ่งมามัดที่หัวจักจั่นซึ่งก้านนี้จะยาวกว่าก้านที่ใช้เป็นตัวหัวจักจั่นปลายด้านหนึ่งของก้านมะพร้าวนี้จะเอาไว้สำหรับผู้เล่นใช้แกว่งในขณะที่เล่น

วิธีเล่น เมื่อทำตั่วจักจั่นแล้วเสร็จ ผู้เล่นจะจับก้านมะพร้าวแล้วแกว่งหมุนเป็นวงกลม ซึ่งมักจะแกว่งหมุนไปรอบ ๆ ศีรษะผู้เล่น ตั่วจักจั่นจะส่งเสียงดัง เด็ก ๆ จะเพลิดเพลิน ถ้ามีการเล่นแข่งขันกันเสียงตั่วจักจั่นของใครดังกว่าจะเป็นผู้ชนะ หรือถ้าของใครสามารถแกว่งได้นานที่สุดโดยตั่วจักจั่นยังส่งเสียงดังได้และไม่ชำรุด แสดงว่าเป็นผู้ชนะ

ธนู

ธนู เป็นของเล่นเด็ก ทำเลียนแบบมาจากธนูผู้ใหญ่ใช้ยิงสัตว์ขนาดเล็ก แต่ธนูของเด็กมักใช้ในการแข่งขัน หรือประลองความแม่นยำมากกว่าจะใช้ยิงสิ่งต่าง ๆ

ธนู เป็นอาวุธที่สำคัญอย่างหนึ่งในพื้นบ้าน ที่สามารถใช้ได้อเนกประสงค์ สามารถทำไว้ป้องกันตัว ใช้ล่าสัตว์ และใช้เป็นอาวุธเพื่อต่อสู้กับศัตรูในระหว่างที่ถูกเกณฑ์เป็นทหาร ด้วยเหตุที่มีการใช้ธนูกันเกือบทุกครัวเรือน เด็ก ๆ จึงคิดว่าธนูไว้ยิงเล่นเพื่อความสนุกสนานมากกว่าจะนำไปยิงสัตว์

วิธีทำ ธนูจะมีส่วนประกอบที่สำคัญ ๔ ส่วน คือ

๑. ลูกธนู
๒. กระบอกเก็บลูกธนู
๓. คันธนู
๔. สายธนู

ลูกธนู จะใช้ไม้ไผ่เหลาให้กลม มีความยาวประมาณ ๑ ฟุต ตรงหัวลูกธนูจะแหลมคม มีลักษณะคล้ายลูกศรสำหรับไว้ยิงสิ่งต่าง ๆ ส่วนปลายธนูจะเสียบด้วยไม้หรือกระดาษแผ่นเล็ก ๆ เพื่อให้ลูกธนูไปตามทิศทางที่ยิงได้

กระบอกเก็บลูกธนู ใช้มีดตัดลำไม้ไผ่ขนาดพอดีมา ๑ ปล้อง ตัดข้อด้านบนออก เหลือไว้เฉพาะข้อปล้องด้านล่าง เจาะรูกระบอกทำที่แขวนสะพายและใส่ลูกธนูในกระบอกนั้น

คันธนู จะเลือกไม้ไผ่ที่แก่จัด มีความยาวประมาณ ๒-๓ ฟุต ใช้มีดเหลา ส่วนตรงกลางไม้จะใหญ่

และเหลาเรียวปลายไม้ ปลายไม้ ๒ ด้าน จะคั่นปลายไม้ให้เป็นรอยเพื่อไว้ผูกเชือกสายธนูให้แน่น
สายธนู นำเส้นเชือกมัดที่รอยคั่นปลายไม้ โนมคั่นธนูให้โค้ง

วิธีเล่น เด็ก ๆ มักจะเล่นยิงธนูแข่งขันกันครวละหลาย ๆ คน ธนูอาจจะทำขึ้นด้วยตนเอง หรือ
ผู้ใหญ่ทำให้ก็ได้ การยิงแข่งขันของเด็กจะกำหนดสิ่งของ ระยะทางการยิง จำนวนลูกธนูที่ใช้ยิง ใครใกล้
เคียงหรือถูกเป้าหมายจะเป็นฝ่ายชนะ นอกจากนี้แล้วเด็ก ๆ ยังนำธนูไปยิงผลไม้ สัตว์ประเภทตัวขนาดเล็ก เช่น นก ปลา กบ เป็นต้น

ธนู เป็นของเล่นที่เป็นอันตราย ผู้ใหญ่จึงมักจะดูต่าว่ากล่าวเด็กเสมอ เมื่อเห็นการเล่นยิงธนู บางที
ผู้ใหญ่จะคอยควบคุมดูแลการเล่นอย่างใกล้ชิด เพื่อมิให้เกิดอันตรายจากการยิง

สารานุกรม
ของเล่นพื้นบ้านไทยในอดีต

นกกกระเรียนเดิน

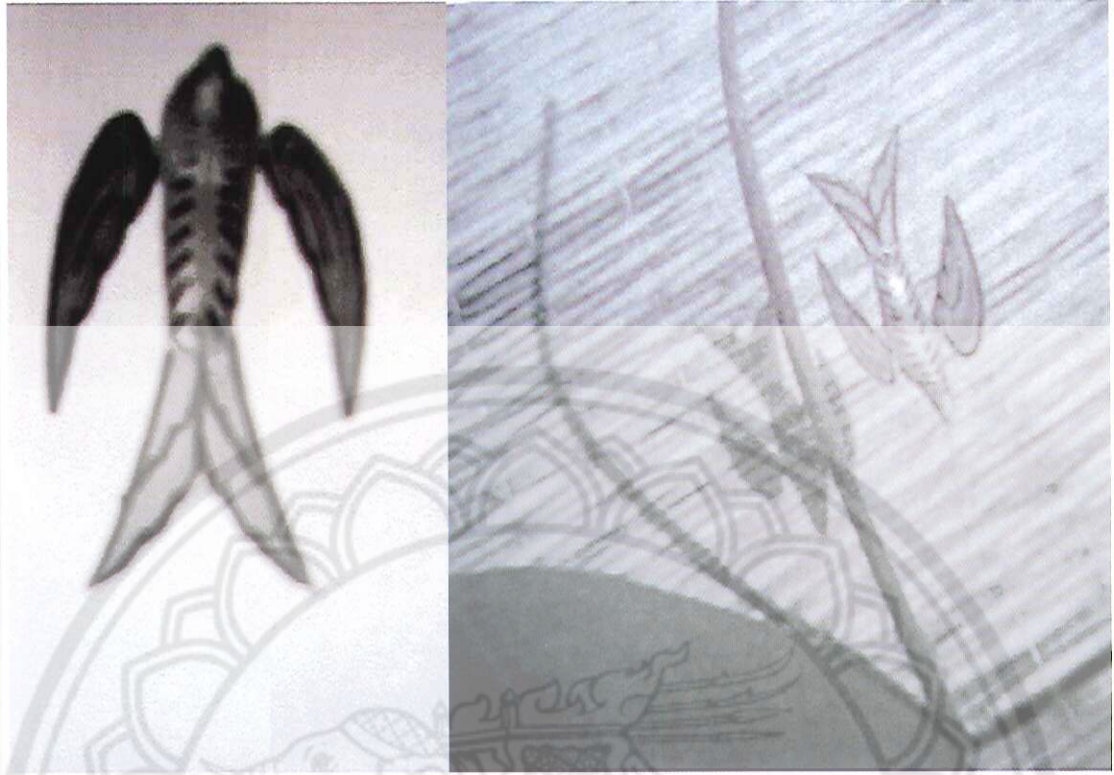
นกกกระเรียนเดิน เป็นของเล่นเด็กที่ทำเป็นรูปร่างนกเดินได้ด้วยการใช้เส้นเชือกด้าย หรือเส้นเอ็นมัดกับส่วนต่าง ๆ ของนก ยึดติดกับไม้ถือ ซึ่งสามารถให้นกเดินได้

การทำนกกกระเรียน ซึ่งเป็นนกชายาว คอยาว และปากยาว ชอบเดินหาปลาในน้ำที่ไม่ลึกมากนัก ผู้ใหญ่จึงคิดทำของเล่นเลียนแบบนกกกระเรียนขึ้น ในระยะแรก ๆ นั้น ผู้สูงอายุเชื่อว่าจะใช้ไม้ไผ่แทงตัดเป็นท่อนสั้น ๆ ร้อยเส้นเชือกหรือเส้นเอ็นทำเป็นส่วนประกอบของนก ต่อมาได้ใช้เชือกปอถักเป็นตัวนกสามารถเดินได้เช่นกัน ในปัจจุบันนี้การทำนกกกระเรียนเดิน จะใช้ไหมพรมถักเป็นขาและคอ ส่วนตัวนกจะใช้เปลือกไข่หรือพลาสติก ใช้กาวยเหนียวทาไหมพรมแล้วนำไหมพรมที่ทากาวนั้นมาติดให้มีสีสันสวยงาม ส่วนปากนกและขานกจะใช้กะลามะพร้าวหรือพลาสติกทำคล้ายกับนกกกระเรียน

ส่วนที่จะทำให้นกกกระเรียนเดินได้จะใช้เส้นเอ็น จำนวน ๔ เส้น แต่ละเส้นยาวประมาณครึ่งเมตร มัดติดกับขา หัวนก และตัวนก ทำไม้มือถือเป็นรูปกากบาท ใช้ปลายเส้นเอ็นมัดแฉกปลายไม้ทั้ง ๔ นั้น

วิธีเล่น จะใช้มือบังคับไม้มือถือ ให้ส่วนเส้นเอ็นผูกมัดกับขานกขยับเขยื้อนเป็นจังหวะจะทำให้นกก้าวเดินไปมาดูเหมือนกับนกเดินได้ ส่วนที่เป็นคอนกก็จะส่ายไปมาคล้ายกับนกกำลังมองหาเหยื่อ

การเล่นนกกกระเรียนเดิน จะใช้พื้นที่เรียบ ๆ เล่นกัน ขณะนี้มีการผลิตขายเป็นอาชีพได้ อย่างหนึ่ง การพัฒนารูปแบบการทำนกกกระเรียนเดินในยุคใหม่ จึงเป็นการสืบทอดให้ของเล่นประเภทนี้คงอยู่ต่อไปในอนาคต

นกบิน

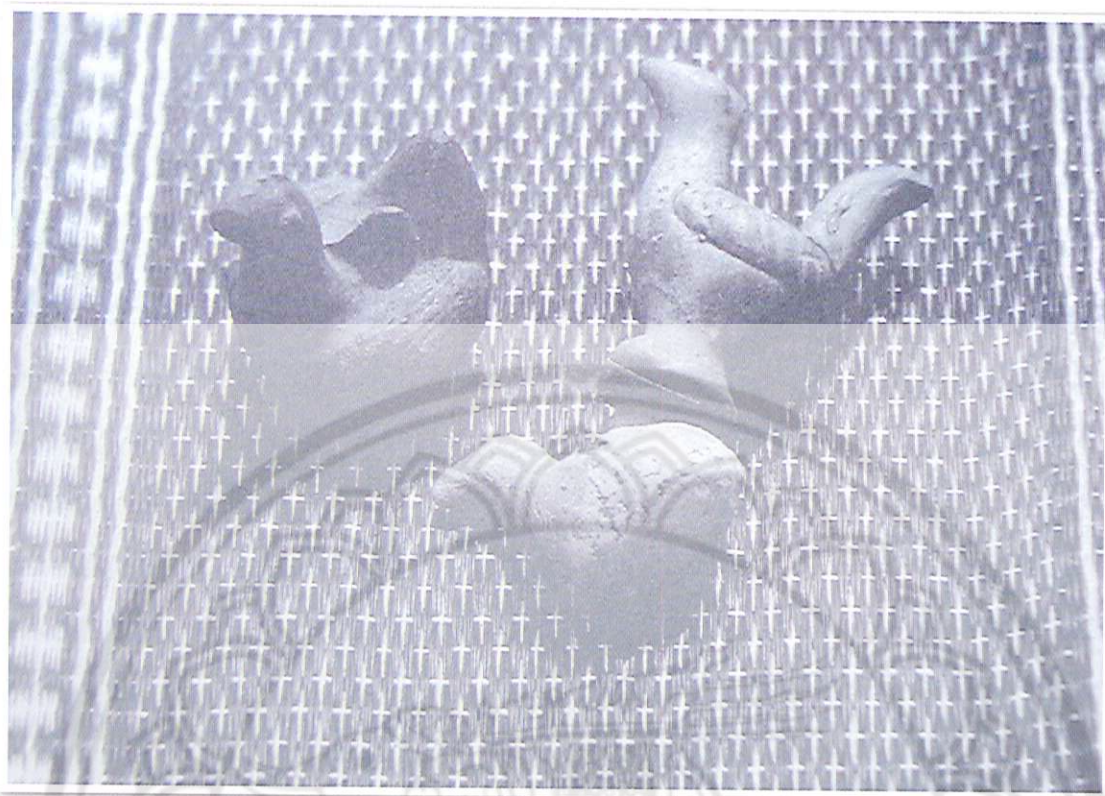
นกบิน เป็นของเล่นเด็ก บันด้วยดินเหนียวแล้วเผาไฟให้เนื้อดินแข็งแกร่ง เจาะรูที่หัวนก ใช้เชือกเส้นเล็ก ๆ ร้อยรูเจาะนั้น นำไปผูกกับต้นไม้ให้ตัวนกไหลลื่นจากที่สูงลงมาที่ต่ำ การที่ตัวนกเลื่อนลงมาจะมีลักษณะลั่น ๆ คล้ายนกกำลังบิน

วิธีทำ นกบินจะใช้ดินเหนียวก้อนเล็ก ๆ บันเป็นรูปตัวนก ส่วนปีก ส่วนหาง จะใช้ใบตาล ใบมะพร้าว ใบลาน กระดาษหรือลั้งกะสีแทน โดยเมื่อบันตัวนกแล้วใช้มีดกรีดบริเวณที่ใช้วัสดุทำเป็นปีกและหางให้เป็นรอยลึกไว้ก่อน นำดินที่บันเป็นตัวนกไปผึ่งแดดให้แห้ง ถ้าจะให้แข็งแรงจะนำไปเผาไฟ จากนั้นจึงตัดวัสดุที่เตรียมเป็นส่วนปีก และหางเสียบรอยกรีดที่เตรียมไว้ หากจะให้นกสวยงาม จะใช้สีตกแต่งสีลั่นให้สวยงาม นกบินที่ชาวบ้านทำให้เด็ก ๆ เล่นมักจะทำเป็นนกนางแอ่น นกนางนวล นกพิราบ และนกเขา เป็นต้น

เมื่อทำส่วนตัวนกเสร็จแล้ว จะเหลาไม้ไฟให้ปลายเรียว ยาวประมาณ ๒ ฟุต ใช้เชือกเส้นเล็ก ๆ หรือเส้นเอ็นร้อยรูเจาะที่หัวนก มัดปลายเชือกให้ตึงและมีลักษณะโค้งเหมือนคันเบ็ด

วิธีเล่น การเล่นนกบิน จะตั้งไม้ให้ตรง ดึงตัวนกไว้ที่ปลายไม้ แล้วปล่อยตัวนกให้เคลื่อนลงมาข้างล่าง มือจับไม้แน่น น้ำหนักจะโน้มถ่วง ทำให้ตัวนกเคลื่อนลงมาช้า เพราะรูเจาะที่หัวนกเป็นรูเล็ก ๆ ตัวนกจะมีการลั่นสะเทือน เพราะเชือกหรือเส้นเอ็นที่ตึงตึงอยู่ จึงดูมีกิริยาอาการเหมือนนกบิน เด็ก ๆ จะนำนกบินไปแข่งขันโดยปล่อยตัวนกจากปลายไม้ นกตัวใดบินถลาล่วง ลงมาข้างล่างได้ช้ากว่า จะถือว่านกตัวนั้นเป็นฝ่ายชนะ

นกบินจึงเป็นงานที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยอีกประเภทหนึ่งที่พยายามหาเทคนิควิธีการมาประดิษฐ์ประดอยเป็นของเล่นให้เด็ก ๆ ได้เล่นสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งหาดูได้ยากในสมัยนี้

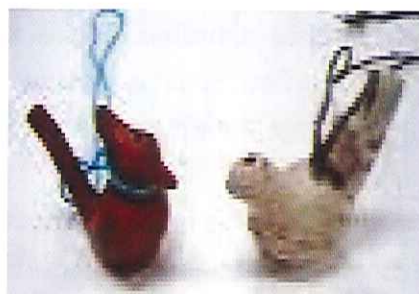

นกหวีด

นกหวีด เป็นของเล่นพื้นบ้านปั้นด้วยดินเหนียวเป็นรูปนกชนิดต่าง ๆ ใช้ปากเป่าที่หางนกจะมีเสียงหวีดร้อง จึงเรียกชื่อว่า นกหวีด

การปั้นนกหวีดในสมัยก่อนอาจเป็นต้นแบบการประดิษฐ์นกหวีดที่ทำด้วยพลาสติกหรือโลหะ เพื่อใช้เป่าในกิจกรรมต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน เช่น เป่าตัดลิ้นแข่งชั้นกีฬา กรีฑา เป่าเล่นเกม เป่าการฝึกของลูกเสือ และเป่าในงานจราจร เป็นต้น ชาวบ้านหากมีเวลาว่างมักชอบประดิษฐ์ประดอยทำสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ไว้ใช้ในครัวเรือน หรือทำให้ลูกหลานเล่นสนุกสนาน แม้ในหนังสือสุภาภิตพระร่วงยังมีสำนวนที่กล่าวว่า "อยู่บ้านทำอนอย่านิ่งดูตาย บั้นวันบั้นควายให้ลูกหลานเล่น" ซึ่งหมายความสรุปได้ว่า ไปอาศัยบ้านใครต้องช่วยเหลือการงานบ้าง แม้แต่การปั้นสิ่งของให้ลูกหลานได้เล่นกัน ก็ถือเป็นการตอบแทนอย่างหนึ่ง การปั้นสิ่งของด้วยดินถือว่าเป็นวัสดุที่หาง่าย การปั้นอาจจะปั้นรูปสัตว์ชนิดต่าง ๆ หรือปั้นสิ่งของโดยทั่วไป เมื่อมีผู้ค้นคิดปั้นเป็นรูปนกก็อาจมีการคิดว่า ถ้ามีรูปร่างเหมือนนกแล้ว นกน่าจะร้องส่งเสียงได้ จึงมีการคิดหาวิธีการให้นกร้องได้ดังธรรมชาติที่เป็นจริง

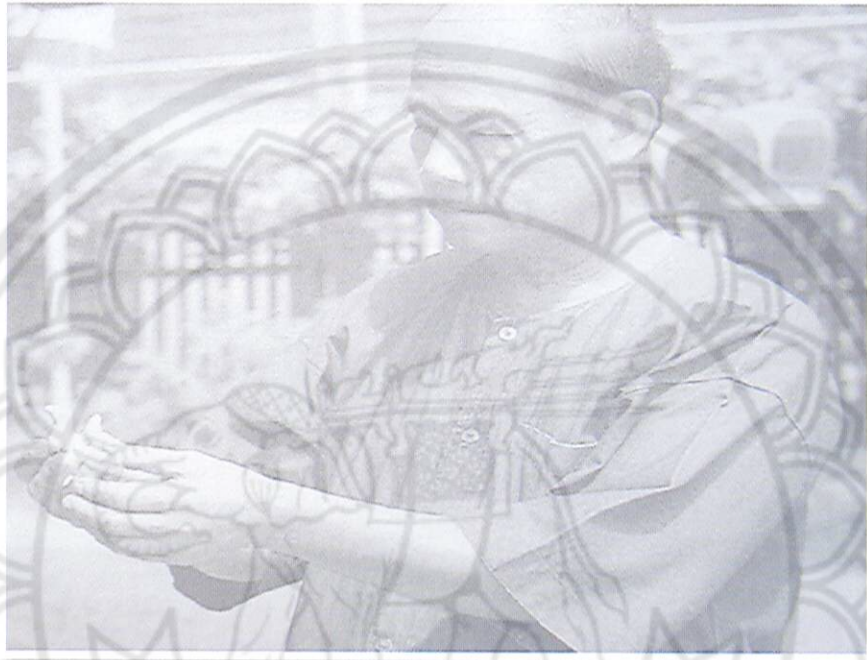
วิธีทำ จะใช้ดินเหนียวก้อนเล็ก ๆ ปั้นเป็นรูปนกชนิดที่ต้องการ นกที่ชาวบ้านนิยมปั้น เช่น นกคุ้ม นกเขา นกกระเจี๊ยบ นกพิราบ นกเป็ดน้ำ ฯลฯ ส่วนหางของนกจะเจาะรูเป็นรูรี ๆ เป็นช่องอากาศให้ทะลุส่วนทางด้านบนฝั่งลมจนดินเหนียวแห้ง เวลาเป่าจะมีเสียงดังหรือบางที่จะใช้ทางมะพร้าวหรือใบตอง

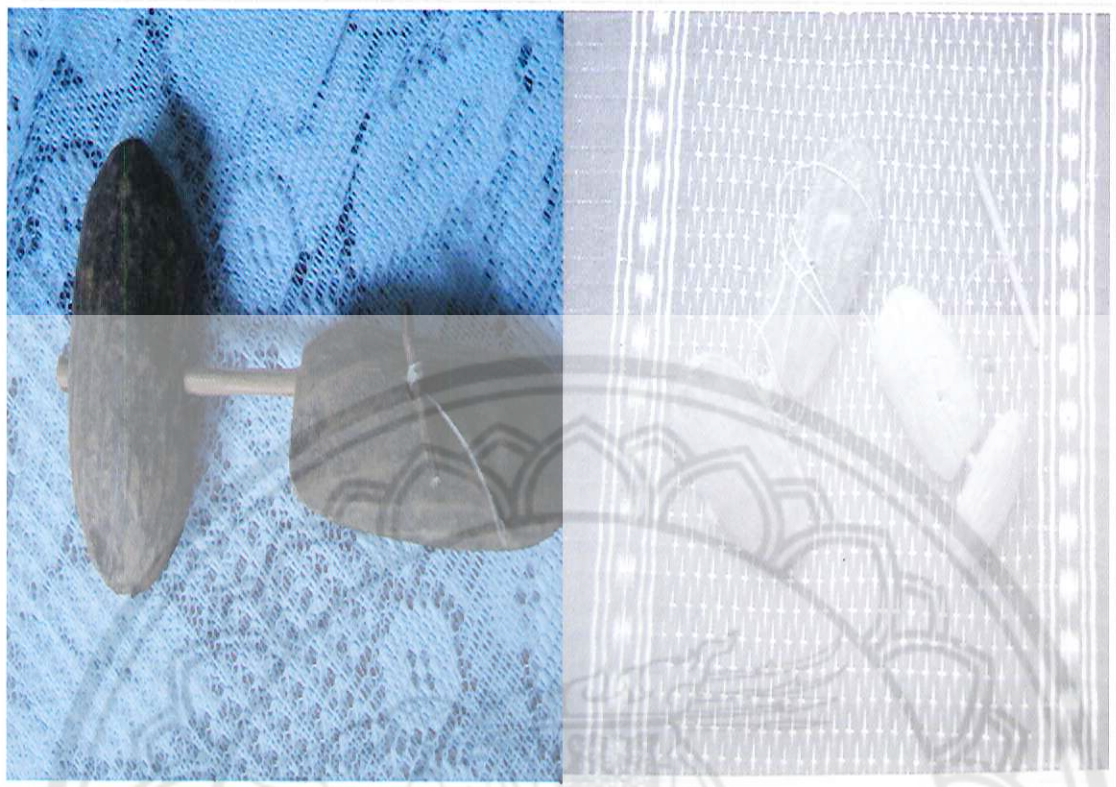

กล้วยทำเป็นล้นเสียง เหมือนการเป่าปี่

วิธีเล่น เด็กจะตั้งวางตัวนกเล่นเป็นเกมนายพรานยิงนก หรือเป่าที่หางนกให้ส่งเสียงร้องแข่งขัน โดยพิจารณาว่านกตัวใดจะส่งเสียงหวีดร้องได้ดังกว่า หรือเสียงไพเราะกว่ากัน

การปั้นนกหวีดด้วยดินไม่มีการเล่นตามพื้นบ้าน และคงหายสาบสูญไปนานแล้ว ยังมีเพียงการปั้นดินเป็นรูปสัตว์ สิ่งของต่าง ๆ หรือการแกะสลักไม้เป็นของที่ระลึกเท่านั้น

บันบ้อ

บันบ้อ เป็นของเล่นพื้นบ้านไทยสมัยก่อน มีชื่อเรียกต่างกัน เช่น กระรอก บันบ้อ ซึ่งสันนิษฐานว่าการเรียกชื่อเล่นชนิดนี้มาจากเสียงที่ได้ยิน ส่วนบันบ้อนั้นเป็นการเรียกของคนที่ใช้ภาษาคำเมือง น่าจะมาจากบันปรือ คือ เมื่อบันด้ายแล้วดึงด้ายเข้าออกจะหมุนปรือ บันบ้อเป็นของเล่นที่เล่นได้ทั้งเด็กชายและเด็กหญิง แต่นิยมเล่นในหมู่เด็กชายมากกว่า เล่นได้ตั้งแต่คนเดียวถึงหลายคน ถ้ามีการแข่งขันไม่จำกัดอายุและเพศของเด็กผู้เล่น

วิธีทำ นำเมล็ดมะม่วงกะล่อนซึ่งเป็นมะม่วงป่า คนนิยมเก็บผลมะม่วงสุกมารับประทาน ถ้ามีมากจะกวนและหยอดเป็นก้อนกลม ๆ แล้วตากแดดไว้ให้แห้ง หรือจะทำเป็นแผ่น ๆ ตากแดดไว้จนแห้งก็ได้เช่นกัน เก็บไว้รับประทานได้นาน ๆ ดังนั้นแต่ละบ้านจะมีเมล็ดมะม่วงมากมาย จึงได้มีการคิดทำบันบ้อ โดยจะเลือกเมล็ดมะม่วงกะล่อนที่มีขนาดโต และลักษณะเมล็ดค่อนข้างกลม จำนวน ๒ เมล็ด เมล็ดแรก

เอาเม็ดตัดส่วนหัวออก แล้วแคะเอาต้นอ่อนภายในออกให้หมด เจาะรู ๑ รูด้านข้างเมล็ดอีกเมล็ดหนึ่งนำไม้ไผ่หรือไม้สักหรือไม้เนื้อแข็งชนิดอื่น ๆ เหลาปลายด้านหนึ่งให้แหลมแล้วเสียบไว้ที่เมล็ดมะม่วงให้แน่น ความยาวของไม้นี้ เมื่อเสียบกับเมล็ดมะม่วงแล้วจะยาวประมาณ ๑๐ เซนติเมตร และนำมาใส่ในเมล็ดมะม่วงที่ตัดส่วนหัวออกแล้วจะสูงพ้นเมล็ดมะม่วงที่ ฝ่าหัวออกประมาณ ๑ เซนติเมตร นำด้ายหรือเส้นเชือก

มัดให้แน่นบริเวณกลางไม้ ไม้ดังกล่าวนี้จะเป็นแกนหมุน ซึ่งทำให้เมล็ดมะม่วงหมุนไปโดยรอบขณะ
ดึงเชือกที่พันแกนไม้ไว้ แล้วนำด้ายหรือเส้นเชือกนี้สอดออกมาจากเมล็ดมะม่วงอีกเมล็ดหนึ่งตรงรูที่เจาะไว้

วิธีเล่น ผู้เล่นจะต้องพันด้ายไว้รอบไม้แกนหมุนให้แน่นจนสุดปลายด้าย เวลาจะเล่นนั้นมือจะผ่อน
หรือดึงเส้นเชือกที่พันรอบแกนไม้หมุน แกนไม้จะทำให้ตัวบันบื้อหมุนตามเมื่อเส้นด้ายหรือเส้นเชือกที่พัน
หมุนจนหมดแล้ว ผู้เล่นจะต้องผ่อนเชือกให้หมุนคืนกลับ แล้วจึงจะดึงเส้นเชือกไปเรื่อย ๆ บันบื้อก็จะหมุน
ไปตามแรงดึงจนกว่าจะหยุดเล่น

สารานุกรม
ของเล่นพื้นบ้านไทยในอดีต

บ้าน

บ้าน เป็นของเล่นที่เด็กประดิษฐ์ขึ้น โดยใช้ก้านธูป ก้านทางมะพร้าว หรือดอกไม้ไฟหักงอคล้ายจั่วบ้าน แขนงเกี่ยวต่อเนื่องกันหลายชั้น คล้ายรูปบ้าน

การทำบ้านของเด็กนั้น ผู้สูงอายุเล่าให้ฟังสรุปได้ว่า ในสมัยก่อนชาวพุทธมีความเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ผู้สูงอายุและหนุ่มสาวโดยทั่วไปจะถือว่าการไปทำบุญตักบาตรที่วัด หรือการร่วมประกอบในศาสนพิธีต่าง ๆ ถือได้ว่าบุญกุศลยิ่ง ฉะนั้นเมื่อถึงวันพระและวันสำคัญทางพุทธศาสนา ประชาชนจะไปทำบุญที่วัดของตนอย่างเนืองแน่น ผู้ใหญ่จะนำลูกหลานไปทำบุญด้วยเสมอ ระหว่างที่ผู้ใหญ่ฟังพระเทศน์ หรือสวดมนต์เช้า สวดมนต์เย็น เด็กที่ไปด้วยกับผู้ใหญ่จะเล่นเกมต่าง ๆ ตามใต้ถุนศาลาหรือที่ลานวัดเพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนสมาธิของผู้ใหญ่ในการฟังธรรมะหรือสวดมนต์ เด็กบางคนไม่กล้าลงจากศาลาไปเล่นกับเด็กคนอื่น ๆ ก็จะทำอะไรเล่นไปตามเรื่องตามราว เด็กกลุ่มเหล่านี้มักเป็นเด็กผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ ญาติผู้ใหญ่ ที่ไปวัดอาจจะนำก้านธูปที่เหลือตามกระถางธูปมาให้เล่นซึ่งผู้ใหญ่อาจจะสอนการทำบ้านด้วย ก้านธูปหรือเด็ก ๆ อาจคิดขึ้นเอง การทำบ้านด้วยก้านธูปจึงเริ่มมาจากจุดที่เด็ก ๆ ไปทำบุญที่วัด และคิดประดิษฐ์ประดอยเป็นรูปบ้าน แขนงไว้ตามศาลาเพื่อประกวดความงามของบ้านแต่ละหลัง

วิธีทำ นำก้านธูปที่ใช้แล้วมาหักให้ยาวเท่า ๆ กัน หักก้านธูปให้เป็นสามเหลี่ยมคล้ายเป็นจั่ว ปลายทั้ง ๒ ข้างของจั่วหักงอก้านธูปเช่นกัน นำก้านธูปที่ไม่ได้หัก ๑ ก้าน ไปเสียบตามรูรอยพนักหรือเสาศาลา โดยปักให้แน่นเตรียมหักก้านธูปคล้ายจั่วบ้านจำนวนมาก ๆ วางคล้องเกี่ยวต่อเนื่องกันไปเป็นชั้น ๆ เมื่อทำ

บ้านเสร็จแล้วจะมีการแข่งขันกันว่าบ้านของใครจะสวยกว่ากัน ผู้ใหญ่เมื่อเลิกจากการฟังเทศน์ฟังธรรมแล้วจะมาดูว่าบ้านของใครจะสวยกว่ากัน โดยพิจารณาดูจำนวนชั้นบ้านที่มากกว่าและความประณีตในการหักมุมกันรูป ดังนั้นตามศาลาวัดในสมัยก่อนจะมีบ้านแขวนไว้ตามศาลาดูเป็นเครื่องประดับที่สวยงามอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงเด็กผู้หญิงตั้งแต่เล็ก ๆ ก็มีการฝึกการประดิษฐ์ประดอยสิ่งของฝักความมานะตั้งใจ และมีความละเอียดลออ รักสวยรักงามในการตกแต่ง นอกจากจะให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้เล่นผู้ทำแล้ว ยังป้องกันมิให้ เด็ก ๆ ที่ตามไปทำบุญที่วัดเล่นซุกซนด้วย

ปัจจุบันการเล่นสร้างบ้านด้วยกำนรูปหายสาบสูญไปแล้ว ซึ่งในอนาคตอาจไม่มีผู้สูงอายุเล่าถึงของเล่นประเภทนี้ได้อีกเลย

ป๋องแป๋ง

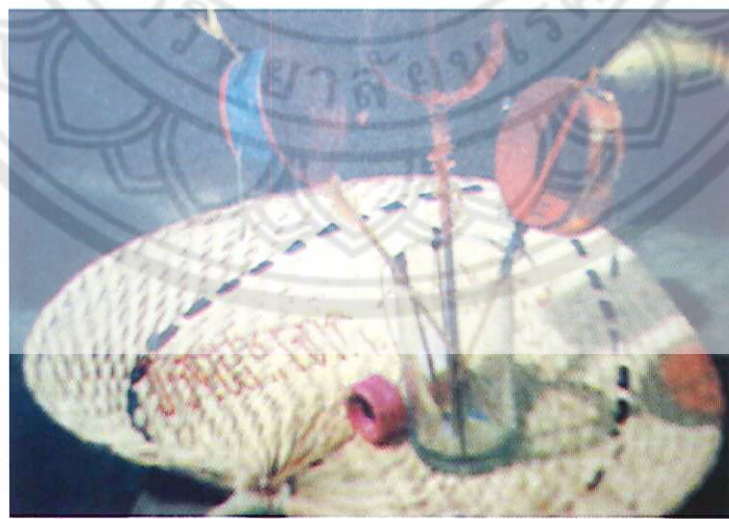
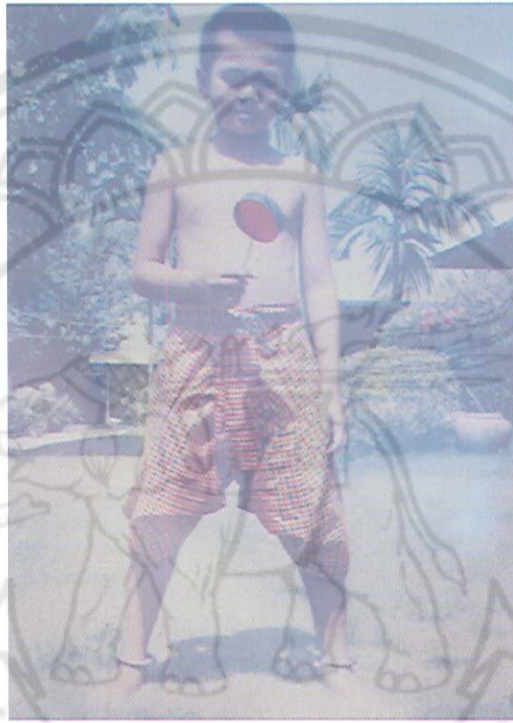
ป๋องแป๋ง สันนิษฐานว่าเป็นของเล่นที่อาจจะเข้ามาในเมืองไทยพร้อมกับชาวจีนก็เป็นได้ เพราะแต่เดิมนั้นของเล่นชนิดนี้เป็นสัญลักษณ์ของคนจีนข้อมผ้า ที่หาบข้อมผ้าไปตามบ้านและก็จะถือกลองหรือป๋องแป๋งนี้แกว่งไปมาเพื่อให้รู้ว่าช่างข้อมผ้ามาแล้วใครจะข้อมผ้าก็ให้เอาผ้าออกมา

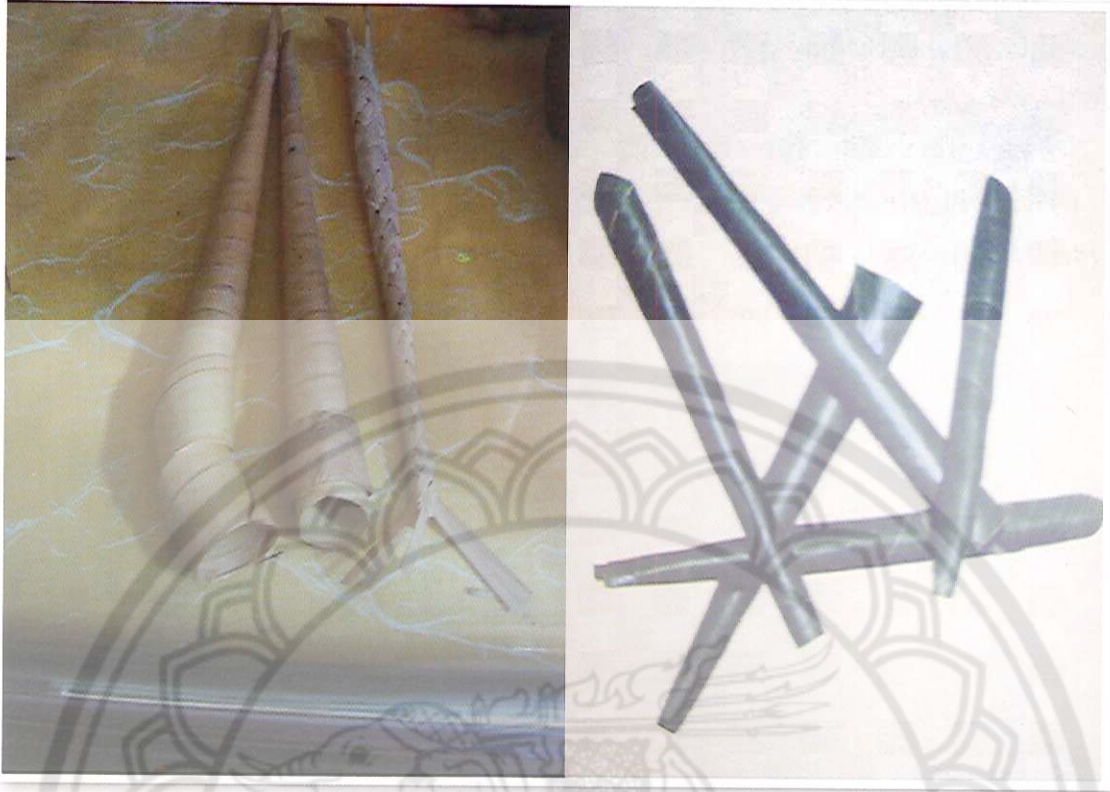
ป๋องแป๋งเราอาจเรียกชื่อตามเสียงที่มันดังก็ได้ เมื่อคนจีนข้อมผ้าไปที่ใดมักจะมีเด็ก ๆ ไป มุงดูกลองหรือป๋องแป๋งอยู่เสมอ เป็นที่ชื่นชอบของเด็ก ๆ ผู้ใหญ่จึงคิดทำเลียนแบบขึ้นมาให้เด็กเล่น

วิธีทำ ป๋องแป๋งนี้จะใช้เศษสังกะสีหรือกระดาษแข็ง กว้างประมาณ ๑.๕ - ๒ นิ้ว มาโค้งให้เป็นวงกลมมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑.๕ - ๒ นิ้ว หรือจะใช้ไม้ไผ่ก็ได้ นำมาเหลาให้บาง ๆ และนำมาโค้งให้เป็นวงกลม ใช้กระดาษแก้วหรือถุงพลาสติกมาตัดเป็นวงกลม ให้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางใหญ่กว่ากระป๋องเล็กน้อย ๒ แผ่น แล้วทากาวหรือแป้งเปียกกรอบ ๆ ขอบปิดทับที่กระป๋องทั้งด้านบนและด้านล่าง ถ้าจะให้สวยงามจะใช้กระดาษสีปิดทับที่กระป๋องก็ได้ เจาะรูเล็ก ๆ ที่กระป๋องข้างละ ๑ รู ถ้าเป็นสังกะสีจะเจาะยาก เจาะทั้ง ๒ ข้างโดยดูให้รูตรงกัน เอาเชือกเส้นเล็ก ๆ ยาวประมาณ ๕ เซนติเมตร ปลายเชือกด้านหนึ่งผูกกับเศษไม้เล็ก ๆ สอดเข้าไปในรู และอีกปลายด้านหนึ่งของเชือกร้อยลูกปัดหรือใช้ซีดีฟิ่ง หรือตะกั่ว บั่นเป็นก้อนเล็ก ๆ ร้อยติดกับเชือกทำเหมือนกันทั้ง ๒ ข้าง นำไม้ไผ่มาเหลาให้เป็นท่อนเล็ก ๆ ยาวพอประมาณ นำกระป๋องมาเจาะรูเพิ่มอีกดูให้รูอยู่ตรงกลางระหว่างเชือกที่ร้อยลูกปัดไว้ทั้ง ๒ ข้าง เจาะรูให้ใหญ่พอที่ไม้ที่เหลาไว้จะสอดเข้าไปได้ไม่ให้หลวม เจาะให้ทะลุอีกด้านหนึ่ง เพื่อที่ว่าเวลาเราหมุนแล้วกระป๋องจะได้ไม่หล่นลงมาที่มือถือ ปลายอีกด้านหนึ่งให้เหลือไว้ยาวเล็กน้อยเพื่อให้เป็นด้ามถือ

วิธีเล่น ผู้ใหญ่จะทำป๋องแป๋งให้เด็กถือเล่น หรือเด็กที่ตัวโตก็สามารถทำเล่นเองได้ เมื่อจะทำให้ป๋องแป๋งมีเสียงดังจะเหวี่ยงสลัดหมุนไปมาเพื่อให้ลูกปัดที่ร้อยไว้ข้าง ๆ เหวี่ยงไปกระทบกับกระดาษแก้วจนเกิดเสียงดังป๋องแป๋ง

ปัจจุบันนี้เราไม่ค่อยเห็นคนจีนข้อมผ้าที่ถือป๋องแป๋งไปตามชนบทเพื่อเคาะเสียงคนให้มาข้อมผ้าแล้ว การใช้ป๋องแป๋งในระยะหลัง ๆ ก็เปลี่ยนจุดประสงค์ไป เช่น เป็นของแถมอยู่ในของขวัญ การเคาะจังหวะเรียกคนมาดูสิ่งของ เป็นต้น

เป็๋

เป็๋ เป็นของเล่นเด็ก ใช้ปากเป่าทำให้เกิดเสียงดัง ซึ่งทำจากวัสดุหลายชนิด เช่น ช้างข้าว ไบตาล ไบกล้วย และไผ่มะพร้าว เป็นต้น

เป็๋ช้างข้าว ทำจากช้างข้าวหรือตอตันข้าวที่เกี่ยวรวงแล้ว ในช่วงฤดูเกี่ยวข้าวเป็นช่วงฤดูร้อนโรงเรียนจะปิด เด็ก ๆ จะออกไปช่วยพ่อแม่ทำงานตามท้องนา อาจจะเกี่ยวข้าว ชนพ่อนข้าวไปกองรวมกัน เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย ฯลฯ แล้วแต่ถูกใช้สอย เด็กบางคนจะถูกฝึกให้เกี่ยวข้าวจนสามารถช่วยพ่อแม่ได้อีกแรงหนึ่ง เมื่อเด็กเหน็ดเหนื่อยพ่อแม่จะให้หยุดพักได้ตามสมควร ในช่วงเวลาว่างเด็กจะทำเป็๋ช้างข้าวเป่าเล่นสนุกสนาน โดยใช้เคียวเกี่ยวข้าวตัดต้นช้างข้าวส่วนโคนมา ๑ ปล้อง ให้มีข้อปล้องช้างข้าวด้านหนึ่ง ใช้เคียวเฉือนแฉลบทำเป็นล้นเป็๋เพื่อใช้เป่าให้เกิดเสียงดัง ล้นเป็๋ช้างข้าวจะต้องคอยดึงกว้างเพียงเล็กน้อย ลมที่เป่าจะเข้าไปในรูช้างข้าวทำให้เกิดการเสียดสี ซึ่งทำให้เกิดเสียง และหากจะให้มีเสียงเป็นจังหวะ มีเสียงระดับสูงต่ำแล้ว เด็กจะใช้มือ ๒ ข้างประกบหุ้มเป็๋ ช้างข้าว ขยับปลายมือเป็นจังหวะเสียงเป็๋จะไพเราะยิ่งขึ้น

เป็๋ไบตาล ใช้มีดตัดไบตาลอ่อน พันม้วนซ้อนเรียงกันให้ส่วนปากเป็๋กว้างแล้วค่อย ๆ เรียงเล็กบริเวณปากเป่า ซึ่งจะทำการประกบกัน หรือบีบที่เป่าให้แคบเพื่อให้ลมเสียดสีกลายเป็นเสียงดัง

ปี่ไบกัลว่ย ฉีกไบกัลว่ยให้เป็นเสี้ยวพันม้วนซ้อนเรียงกันเช่นเดียวกับการทำปี่ไบताल ที่เป่าจะบิบให้เป็นรูแคบและแบน

ปี่ไบมะพร้าว ใช้มีดตัดไบมะพร้าวให้เป็นเสี้ยว ๆ พันม้วนซ้อนกันเหมือนกับปี่ไบताल ให้ส่วนปากกว้างเรียบเล็กน้อยบริเวณที่เป่า อาจทำลื่นเป่าหรือบิบที่เป่าให้มีรูรีแบนและแคบ

วิธีเล่น ปี่ซังข้าว ปี่ไบताल ปี่ไบกัลว่ย และปี่ไบมะพร้าว ถ้าจะให้เสียงระดับเสียงแตกต่างกัน จะต้องใช้มือประกบกันขยับปลายนิ้วมือขณะที่เป่าให้เป็นจังหวะ เสียงปี่จะแหลมเล็ก ถ้าที่เป่าถูกบิบให้แคบ ๆ หากจะให้เสียงใหญ่ก็ต้องขยับปลายที่เป่าให้กว้างขึ้นอีกเล็กน้อย เด็กจะทำปี่ของเล่นได้ง่าย เพราะสะดวกต่อการหาวัสดุที่นำมาทำ ซึ่งมีอยู่ตามพื้นบ้านทั่วไป

ปิ่นก้านกล้วย

ปิ่นก้านกล้วย เป็นของเล่นที่ทำจากก้านกล้วย ใช้มือบดหรือรูดรอยปาดก้านกล้วยทำให้เกิดการกระทบกันมีเสียงดังคล้ายเสียงปิ่น

การทำปิ่นก้านกล้วยคงมีผู้คิดทำมานานแล้ว เพราะเป็นของเล่นพื้นบ้านที่ทำง่าย ๆ วัสดุหาง่าย เด็กส่วนใหญ่จะทำปิ่นก้านกล้วยได้ด้วยตนเอง ที่กล่าวว่า วัสดุซึ่งได้จากต้นกล้วยหาง่ายนั้น เพราะว่าในสมัยก่อนตามชนบทโดยทั่วไปแล้วจะปลูกต้นกล้วยกันเกือบทุก ๆ ครัวเรือนด้วย ต้นกล้วยมีคุณอนกอนันต์ นับตั้งแต่ลำต้นจนถึงใบ ซึ่งชาวบ้านจะใช้ทำสารพัดประโยชน์ เช่น กาบกล้วยใช้ทำปอ แขนอ่อน ๆ ทำแกงหยวก ลำต้นใช้ทำแพ ใบกล้วยใช้ห่อขนม ใบกล้วยที่แห้งแล้วจะใช้มวนยาสำหรับสูบ ส่วนปลีกล้วยและลูกกล้วย สามารถทำเป็นอาหารได้หลายชนิด โดยเฉพาะเด็กที่เกิดใหม่ในระยะ ๒-๓ เดือนก็เริ่มกินกล้วยสุกที่พ่อแม่บดละเอียดให้กินแล้ว ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ กล้วยจึงเป็นพืชพันธุ์ที่หาได้ง่ายในสมัยก่อน จนมีสำนวนกล่าวว่า "ดาษดินเป็นกล้วยน้ำว้า" มีความหมายว่า กล้วยมีมากมายจนดาษดินทั่วไป ผลผลิตจากกล้วยจึงมีผู้ทำเป็นของกินของใช้และของเล่นหลายประเภท

วิธีทำ ปิ่นก้านกล้วยทำมาจากก้านกล้วย หรือที่เรียกว่าก้านใบตอง ใช้มีดลิดหรือเข็นใบออก ตัดก้านกล้วยให้มีความยาวพอสมควร ปลายก้านกล้วยจะต้องไม่เล็กเกินไป จากนั้นใช้มีดปาดแฉลบด้านข้างเข้ามาด้านโคนก้านกล้วย มีระยะห่างเท่า ๆ กัน ๒ ซ้ำง

การเล่นปิ่นก้านกล้วยจะดึงรอยปาดแฉลบให้กางตั้งขึ้นทุก ๆ อัน

วิธีเล่น ใช้มือข้างหนึ่งจับโคนก้านกล้วย หรือด้ามปิ่น อีกมือหนึ่งจะใช้ฝ่ามือ หรือกำรอบก้านกล้วย

ในลักษณะหลวม ๆ รูดไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว รอยปาดจะกระทบกับก้านกล้วย ทำให้เกิดเสียงดังคล้ายเสียงปืน

เด็กผู้ชายมักนิยมเล่นปืนก้านกล้วยกันมาก โดยวิ่งยิงกันหรือขี่ม้าก้านกล้วย และใช้ปืนก้านกล้วยยิงกันเป็นที่สนุกสนานเพลิดเพลิน

สารานุกรม
ของเล่นพื้นบ้านไทยในอดีต

ปิ่นแก๊ป

ปิ่นแก๊ป เป็นของเล่นทำด้วยไม้มีลักษณะคล้ายปิ่น ใช้ยางยืดเหนียวรัดให้ไม้ทั้งสองด้านติดกัน ขณะยิงปิ่นไม้จะกระทบกับแก๊ป ทำให้เกิดเสียงระเบิดดังเหมือนเสียงปิ่น ผู้สูงอายุหลายท่าน ในแถบภาคเหนือตอนล่าง ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำปิ่นแก๊ป ซึ่งพอสรุปได้ว่า ปิ่นแก๊ปที่ทำจากไม้จะใช้ยิงในประเพณีทำบุญวันตรุษ การทำบุญวันตรุษของประชาชนเพื่อเป็นการลืมลึงทุกข์โศกที่ผ่านมาให้หมดสิ้นไป หรือตัดปีเก่าให้ขาดไป เมื่อวันตรุษมาบรรจบครบรอบประชาชนต่างก็แสดงความยินดี มีการทำบุญตักบาตร และมีการเล่นรื่นเริงอย่างสนุกสนาน บางคนจะใช้ปิ่นแก๊ปสำหรับยิงสัตว์หรือเอาไว้ปกป้องครอบครัว ชับไล่ผีบ้าน คือผีประจำบ้านหรือสิ่งสถิตอยู่ในบ้านของตนให้ออกจากบ้านไปรับผลบุญกุศลที่วัด ในเทศกาลทำบุญวันตรุษ การใช้ปิ่นแก๊ปที่ใช้ยิงได้จริง ๆ อาจมีอันตราย จึงได้ประดิษฐ์ปิ่นแก๊ปทำด้วยไม้

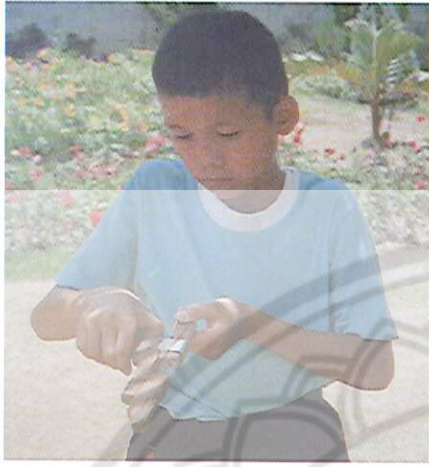
วิธีทำ ปิ่นแก๊ปจะมีส่วนประกอบสำคัญ ๔ ส่วน คือ

๑. ตัวปิ่น ตัวปิ่นจะทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้ชิงชัน ไม้เต็ง ไม้รัง เป็นต้น บางทีอาจใช้ไม้สักหนา ๆ ก็สามารรถทำได้ ใช้เศษแผ่นไม้หนาประมาณ ๒-๔ เซนติเมตร มีความยาว ๑๐-๒๐ เซนติเมตร ใช้ก้อนถ่านจากฟืน หรือดินสอวาดภาพรูปปิ่นที่แผ่นไม้ จากนั้นใช้มีดหรือเลื่อยตัดไม้ตามรูปภาพกำหนดให้มีที่สำหรับวางแก๊ปให้ตัวตีแก๊ปลั่นมากกระทบกัน

๒. ตัวตีแก๊ป ไม้ที่ลั่นมากกระทบตัวแก๊ปทำให้เกิดการระเบิดเสียงดัง โดยมียางยืดดึงเหนียว ทั้งนี้จะทำรอยบากเพื่อให้ตัวตีแก๊ปวิ่งไปตามทิศทางที่กำหนด

๓. ยางยืด ใช้ยางวงหรือยางในรถจักรยาน หรือยางรถยนต์

๔. แก๊ป เป็นส่วนที่ทำให้เกิดเสียงระเบิด เมื่อไม้มากระทบกันอย่างแรง โดยทั่วไปแล้วชาวบ้านหรือเด็กจะซื้อมาจากร้าน

วิธีเล่น ดึงตัวตีแก๊ปที่รัดยางไว้จนถึงรอยบาก โดยทำเป็นรอยยึดกับตัวปืน ใส่แก๊ป ไว้ที่ตัวปืนตรงรอยไม้ตัวตีแก๊ปที่จะกระทบกัน เวลายิงใช้หัวนิ้วแม่มือดันให้ตัวตีแก๊ปหลุดจากรอยบาก ซึ่งเหมือนเดือยสลักยางยึดจะดึงให้ไม้กระทบกันอย่างแรง และตีแก๊ปที่วางไว้ จะทำให้เกิดเสียงระเบิดเหมือนปืน การเล่นปืนแก๊ปมักเป็นเด็กชาย ชอบเล่นเป็นตำรวจ ผู้ร้ายต่อสู้กันเป็นฝ่าย ๆ ข้อที่เด็กควรระวังเป็นอย่างยิ่งก็คือ สะเก็ดแก๊ปอาจกระเด็นเข้าตาได้

ปืนหนังสด๊ก

ปืนหนังสด๊ก เป็นของใช้และของเล่นในสมัยก่อน ซึ่งบางบ้านได้ประดิษฐ์ปืนหนังสด๊กคล้ายปืนแก๊ป โดยใช้ยางยืดหรือเรียกกันทั่วไปว่า "หนังสด๊ก" ปืนหนังสด๊กจะนำมาใช้สำหรับยิงสัตว์ปีก สัตว์น้ำตัวเล็ก ๆ ตลอดจนใช้ยิงผลไม้ เช่น มะม่วง มะปราง กระท้อน เป็นต้น เด็กและวัยรุ่นมักนิยมใช้ปืนหนังสด๊กยิงเป้าแข่งกัน ปืนหนังสด๊กมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปแล้วแต่ละท้องถิ่น เช่น ปืนไม้ ปืนหนังยาง ปืนลูกดอก ปืนดินเหนียว

วิธีทำ ปืนหนังสด๊กจะใช้ไม้เนื้อแข็งที่เลื่อยเป็นแผ่นแล้ว มีขนาดความหนาประมาณ ๕-๑๐ เซนติเมตร ความยาวประมาณ ๑ เมตร ใช้ก้อนถ่านดำ ๆ หรือดินสอ วาดรูปร่างให้เหมือนปืนยาว แล้วใช้ขวานฟันตามรอยที่วาดรูปร่างนั้น เมื่อได้ปืนยาวตามรูปร่างที่วาดไว้ ฝึบไม้ยังขรุขระไม่เกลี้ยงเกลา ผู้ทำจะใช้ "บั้ง" ซึ่งเป็นเครื่องมือเกล้าไม้ให้เกลี้ยงตามต้องการ แล้วจึงใช้กระดาษทรายขัดให้เรียบอีกครั้งหนึ่ง ต่อจากนั้นใช้สิ่วเล็มมือมาเซาะส่วนบนปลายกระบอกปืนให้เป็นราง เพื่อให้ลูกปืนวิ่งไปตามแนวราง ในขั้นต่อไปผู้ทำปืนจะใช้สิ่วเจาะรูที่ด้ามปืน เพื่อทำเป็นไกปืน ซึ่งจะใช้ไม้หรือเส้นเหล็กเป็นไกปืน ไกปืนด้านบนจะเปรียบเสมือนสลักที่ใช้สำหรับเหนี่ยวยางยืดไว้ เวลาชยับไกปืนยางยืดที่เหนี่ยวด้วยแรงดึงจะหลุดนำลูกกระสุนพุ่งออกไปอย่างรวดเร็ว ใช้ยางยืดหรือยางหนังสด๊กผูกมัดไว้ที่ปลายกระบอกปืนให้ส่วนที่ใส่ลูกปืนที่เรียกว่า "หนังรองลูกปืน หรือหนังรองกระสุน" อยู่ส่วนตรงไกปืน

วิธีเล่น ผู้เล่นจะจับด้ามปืนอยู่ในระดับเอวถึงอก ดึงยางให้ยืดโดยให้หนังรองลูกปืนหรือหนังรองกระสุนยึดเหนี่ยวไว้กับไกปืน เมื่อเวลาจะยิงจะวางลูกกระสุนตรงหนังรอง ให้ลูกกระสุนอยู่ในรางปืน

เวลาที่จะยิงสิ่งใด ๆ จะใช้สายตาเล็งไปยังเป้าหมาย โดยให้ปลายกระบอกลงไปตามทิศทางนั้นด้วย ใช้นิ้วมือกดที่ไกปืน สลักด้านบนไกปืนจะเคลื่อนหมุนลง ทำให้หนังรองกระสุนที่ยึดติดอยู่จะหลุดออกไป กระสุนที่อยู่ในหนังรองจะพุ่งไปตามรางปืน

การเล่นปืนหนังสัตว์ก็นอกจากจะใช้ยิงสัตว์เล็ก ๆ แล้วผู้เล่นจะแข่งขันประลองความแม่นยำ บางทีจะใช้ลูกกระสุนของแต่ละฝ่ายวางเรียงกันเป็นแถวต่าง ๆ หากใครยิงถูกช่วงใด ลูกกระสุนในช่วงนั้นจะเป็นของผู้ยิงถูกทั้งหมด หรือบางที่ยิงลูกกระสุนถูกต้นแถวแล้ว กระสุนที่เรียงอยู่ส่วนปลายแถวก็จะเป็นของผู้ยิงด้วย

ปืนหนังสัตว์มักเล่นในกลุ่มเด็กผู้ชายหรือวัยรุ่น ซึ่งได้ประโยชน์จากการนำไปใช้สอย ยิงสิ่งที่ต้องการ และรวมทั้งยังสร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะและสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินอีกทางหนึ่งด้วย

เปลเด็ก

เปลเด็ก เป็นของเล่นสานด้วยไม้ไผ่จำลองแบบคล้ายเปลที่ให้เด็กนอน แต่มีขนาดเล็กมาก ทำเพื่อให้เด็กแกว่งไกวเล่นเป็นที่สนุกสนาน

เปลสำหรับให้เด็กนอนมีใช้กันเกือบทุกครัวเรือน เพราะต้องคอยไกวเปลในขณะที่เด็กนอนหลับ เปลที่ใช้มักจะเป็นเปลไม้ เปลสาน หากเป็นฤดูทำไร่ ทำนา พ่อแม่จำต้องพาเด็กเล็ก ๆ ไปด้วย จะปลูกล้างที่อยู่ชั่วคราวหรือคล้ายกับเป็นกระต๊อบ ถ้ามีได้นำเปลสานหรือเปลไม้ไปแล้ว จะใช้ผ้าขาวม้า ผ้าห่ม ผ้าเช็ดตัว เป็นต้น ทำเป็นเปลแขวนชั่วคราว เปลจึงมีความจำเป็นในการกล่อมให้เด็ก ๆ นอน การไกวเปลจะทำให้เด็กที่นอนอยู่ภายในไม่ร้อน หลับนาน และหลับสบาย

เมื่อเด็ก ๆ อยู่ในวัยตั้งแต่ ๓-๑๐ ปี เริ่มมีความสนใจที่จะเล่นสิ่งของต่าง ๆ ผู้ใหญ่จึงมักจะทำของให้เด็กเล่นด้วยรูปแบบที่แตกต่างกัน ของเล่นเด็กส่วนใหญ่มักมีของเล่นของเด็กชายมากกว่า เพราะเด็กชายซุกซนชอบคิดทำสิ่งต่าง ๆ เล่น เด็กหญิงจะเรียบร้อย การคิดทำของเล่นจึงไม่ค่อยได้ทำขึ้น นอกจากการเย็บปักถักร้อย และการจักสานทั่วไป

การทำเปล จึงอาจเป็นการทำของผู้ใหญ่ที่ทำให้เด็กหญิงเล่นแกว่งไกว โดยทำรูปแบบคล้ายเปลจริง ๆ แต่มีขนาดเล็กกว่าแกว่งเล่นเพื่อความสนุกสนาน

วิธีทำ จะใช้ดอไม้ไผ่เส้นเล็กสานลายโปร่งเริ่มสานตั้งแต่ส่วนล่าง ทำขอบเปลโดยใช้ดอไม้ไผ่เส้นหยาบหรือเส้นลวดรัดขอบเปลให้แน่น จากนั้นจะทำที่แขวนเปลสำหรับแกว่งไกวได้ นำเส้นด้ายเหมือนเปลมัดกับโครงไม้ ซึ่งทำเป็นที่แขวนเปล มัดสายเปลทั้ง ๔ ด้าน ผูกเส้นด้ายเพื่อเป็นสายดึงเปลให้แกว่งไป

มา เด็ก ๆ ที่เล่นเปเล่บ้างที่จะนำตุ๊กตา หรือบันดินทำเป็นเด็กเล็ก ๆ นอนในเปเล่ แล้วก็ร้องเพลงกล่อมเด็กเหมือนกับที่ได้ยินจากผู้ใหญ่ร้องกล่อมเด็ก

เปเล่เด็ก มักเล่นในกลุ่มเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย ของเล่นดังกล่าวนี้ ผู้ใหญ่มักจะทำให้เล่นมากกว่าจะทำด้วยตนเอง ปัจจุบันยังมีการเล่นเปเล่เด็กอยู่บ้าง บางแห่งประดิษฐ์ประดอยสวยงาม ทำขายในงานเทศกาลอื่น ๆ ก็มี

สำนักงานกรม
ของเล่นพื้นบ้านไทยในอดีต

ม้าก้านกล้วย

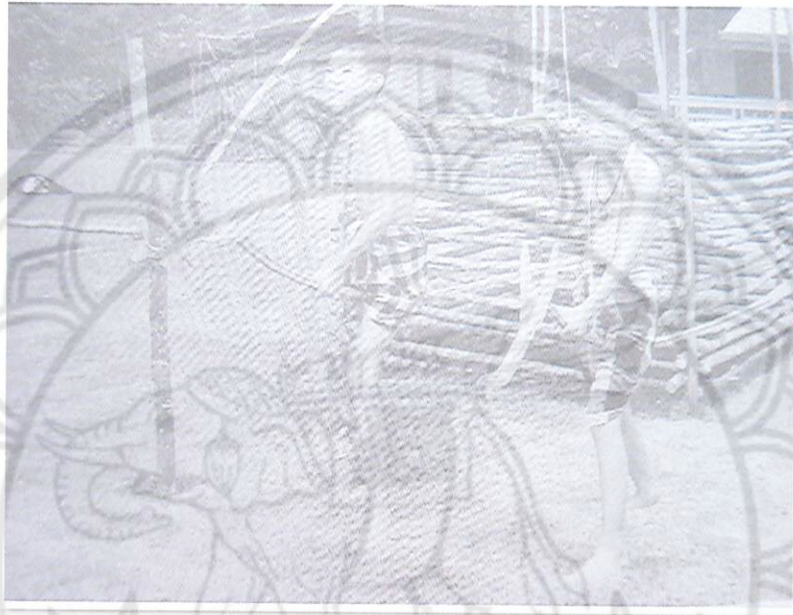
ม้าก้านกล้วย เป็นของเล่นพื้นบ้านที่เด็ก ๆ ในสมัยก่อนนิยมเล่นกันโดยทั่วไป โดยเด็กจะใช้ก้านกล้วยมาทำเป็นหัว หู หาง ของม้า แล้วสมมติว่าเป็นคนขี่ม้าพาวิ่ง เสมือนคนขี่ม้า บางทีก็แบ่งเป็นฝ่ายพระเอก ฝ่ายผู้ร้ายหรือขี่ม้าวิ่งแข่งกัน

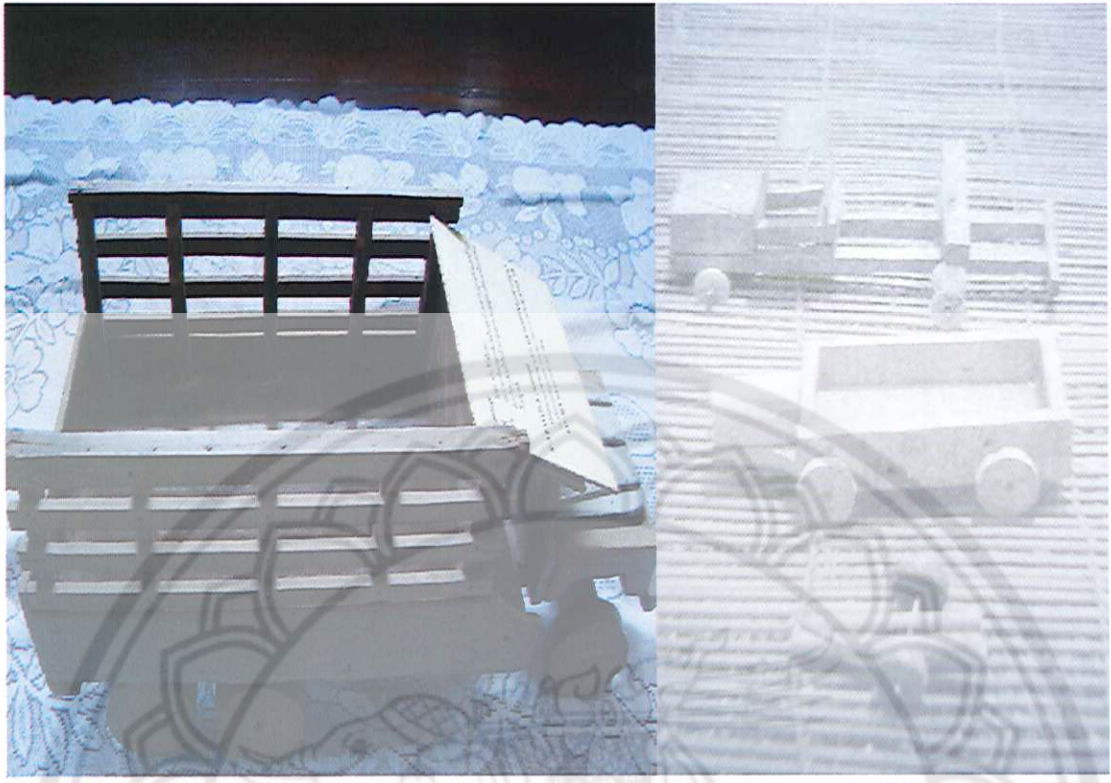
ม้าก้านกล้วยบางที่เรียกว่า ม้ากล้วย ซึ่งผู้ใหญ่ในสมัยนั้นได้คิดทำให้ลูกหลานวิ่งเล่น นับเป็นการออกกำลังกายเพื่อทำให้สุขภาพแข็งแรง รวมทั้งการทำของเล่นก็ง่ายสะดวก ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด เพราะต้นกล้วยปลูกกันแทบทุกครัวเรือนจนกลายเป็นสำนวนว่า "ดาษดินเหมือนกล้วยน้ำว้า"

วิธีทำ ม้าก้านกล้วย จะนำก้านกล้วยก้านใหญ่ ๆ นำมาลิดใบตองออกให้หมด เหลือไว้แต่ส่วนตรงปลายนิดเดียว เพื่อสมมติเป็นหางม้า เอาส่วนกลางก้านกล้วยเป็นลำตัว และส่วนโคนใบหรือหัวใบกล้วย ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ที่สุดของก้านกล้วย จะทำเป็นหัวม้า โดยใช้มีดปาดเฉียงแฉลบทั้งสองด้านประมาณ ๕ - ๑๐ เซนติเมตร หักคอดม้ส่วนหัวจะมีลักษณะคล้ายหัว มีหูสองข้างตั้งชัน ใช้เชือกหรือปอมัดส่วนหัวม้าและปลายหางม้า เมื่อขี่ค่อมหลังม้าจะใช้ไหล่สะพาย มือจะได้ถือปิ่นก้านกล้วยหรือดามก้านกล้วยต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม

วิธีเล่น ม้าก้านกล้วยเมื่อเด็กได้ทำม้าก้านกล้วย หรือผู้ใหญ่ทำให้แล้ว จะขี่ม้าก้านกล้วยวิ่งกระโดด โลดเต้นเหมือนม้าวิ่ง จะส่งเสียงร้อง อี้ ๆ เป็นเสียงม้า บางคนจะถือไม้เรียวซึ่งถือว่า เป็นแล้ม้า ถือดาบ ถือปืนล้อมกัน หากตีถูกม้าก้านกล้วยของใครหัก แสดงว่าม้าก้านกล้วยตัวนั้นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ การเล่นม้าก้านกล้วยส่วนมากจะเป็นเด็กผู้ชาย มักเล่นกันเป็นกลุ่ม ๆ มากกว่าจะเล่นโดยลำพัง บางครั้งเด็กจะขี่ม้าวิ่งแข่งขันเพื่อหาผู้ชนะว่า ม้าตัวใดจะได้ชื่อว่า "ม้าเร็ว" ซึ่งสร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลินและการออกกำลังกายให้แก่เด็ก ๆ ได้ดียิ่ง

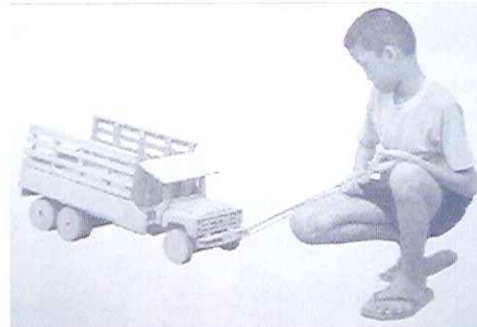

รถบรรทุก

รถบรรทุก เป็นของเล่นเด็กที่ใช้ไม้ทำเลียนแบบรถบรรทุก ซึ่งเด็กชายจะเล่นมากกว่าเด็กหญิง รถบรรทุกจะจุลากไปตามถนนหนทาง

วิธีทำ เด็ก ๆ จะทำรถได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับไม้ที่นำมาทำรถ เช่น ถ้าใช้ไม้ต้นนุ่นก็จะเลือก กิ่งไม้ขนาดใหญ่พอสมควร ใช้มีดตัดกิ่งไม้เป็นท่อน ๆ เพื่อทำเป็นตัวรถ หัวรถและลูกล้อรถ การทำหัวรถ จะใช้มีดถากหรือใช้สิ่วแกะตกแต่งคล้ายกับหัวรถยนต์ ส่วนตัวรถบรรทุกใช้ไม้ต้นนุ่นจะทำเป็นรถบรรทุกน้ำมัน หรือบรรทุกน้ำเพราะกิ่งไม้ต้นนุ่นมีลักษณะกลมอยู่แล้ว ใช้ลวดปลายแหลมเจาะตัวถังรถและเจาะส่วนหัวรถ เพื่อให้แกนไม้ล้อรถสอดเข้าไปในรูได้ ส่วนที่เป็นลูกล้อจะใช้เสื่อยตัดเป็นลูกล้อรถ อาจมี ๔ - ๕ ล้อ ใช้มีด เหลาไม้ไผ่เป็นแกนกลม สอดรูตัวถังรถและส่วนหัวรถ ทั้งสองด้านของแกนไม้จะเสียบล้อรถให้แน่นเวลา จะเล่นรถ เด็กจะใช้เชือกมัด หัวรถลากดึงไปตามทาง เด็กจะส่งเสียงประกอบขณะลากรถเหมือนกับรถยนต์ กำลังวิ่ง

รถบรรทุกที่ทำบางทีจะเป็นรถบรรทุกไม้ ก็จะใช้ไม้สักหรือไม้เนื้อแข็งทำรถพ่วงใช้ลากดึงเช่นเดียวกันหรือบางทีเด็กจะทำรถกระบะ โดยใช้ตะปุดอกประกบกันเป็นกระบะสี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้บรรทุกทรายบรรทุกดิน เป็นต้น ลากวิ่งเล่นเป็นที่สนุกสนาน

วิธีเล่น รถบรรทุกเด็กจะชอบเล่นเป็นกลุ่ม มีการแข่งขันกันว่ารถของใครจะวิ่งได้เร็วกว่า หรืออาจสมมติเป็นเรื่องเป็นราว พูดคุยกันในกลุ่มผู้เล่น แล้วก็ลากรถไปมาประกอบเรื่องที่พูดนั้น

รถบรรทุกที่ทำด้วยไม้ประเภทต่าง ๆ ที่เด็กคิดทำขึ้นเองในสมัยก่อนนั้น ในยุคปัจจุบันไม่ค่อยจะมีการทำเล่นกันอีกแล้ว เด็ก ๆ มักจะซื้อรถพลาสติกหรือรถโลหะที่ผลิตโดยโรงงานผลิตภัณฑ์ของเด็กเล่น จะผลิตรถวิ่งได้โดยใช้ลานหมุนมอเตอร์หรือการบังคับ การคิดสร้างสรรค์หรือการประดิษฐ์ของเล่นด้วยตนเองจึงมีน้อย ผู้ใหญ่จึงต้องซื้อของเล่นให้เด็กในราคาแพง ๆ

